

**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ**

**SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEK SEÇİMLERİ
İLE MİZAÇ ÖZELLİKLERİ VE ÇOCUKLUK ÇAĞI
TRAVMALARININ İLİŞKİSİ**

Çağla Ulaş

144102176

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: Fatma Duygu Kaya Yertutanol

İstanbul - 2017

**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ**

**SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEK SEÇİMLERİ
İLE MİZAÇ ÖZELLİKLERİ VE ÇOCUKLUK ÇAĞI
TRAVMALARININ İLİŞKİSİ**

Çağla Ulaş

144102176

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: Fatma Duygu Kaya Yertutanol

İstanbul - 2017

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	:	
Öğrenci Adı Soyadı	:	Çağla ULAŞ NAYAN
Anabilim Dalı	:	Klinik Psikoloji
Tez Danışmanı	:	Yrd.Doç.Dr. Fatma Duygu YERTUTANOL
Tezin Başlığı	:	PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEK SEÇİMLERİ İLE MIZAÇ ÖZELLİKLERİ VE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ İLİŞKİSİ

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	:	19.01.2017	Saati	:	16.15
Öğrenci Savunmaya	:	☒ GELDI			
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,					
☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU					
☒ Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez KABUL edilmiştir.					
☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ için ay EK SÜRE verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. (en fazla 3 ay)					
☐ Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin REDDEDİLMESİ kararı alınmıştır.					
Savunmada Tezin Başlığı	:	☒ Değişmedi.	☐ Değişti.		
Tezin Yeni Başlığı	:				
Öğrenci Savunmaya	:	☐ GELMEDİ			
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,					
☐ OY BİRLİĞİ ile REDDEDİLMİŞTİR.					

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Yrd.Doç.Dr. Fatma Duygu YERTUTANOL	
Üye	Yrd.Doç.Dr. Asil ÖZDOĞRU	
Üye	Doç.Dr. Korkut ULUCAN	

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Meslek Seçimleri İle Mizaç Özellikleri Ve Çocukluk Çağı Travmalarının İlişkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../ 2016

Çağla Ulaş

İmza

TEŞEKKÜR

Tez çalıŐmalarım süresince değerli yardım ve katkılarıyla beni bilgilendiren ve yönlendiren tez danışmanım Fatma Duygu Kaya Yertutanol'a çalıŐmam sırasında anketleri büyük bir özen ve sabırla dolduran çalıŐmam sırasında benden yardım ve desteğini esirgemeyen arkadaşım AyŐegül Fırat'a maddi ve manevi desteğiyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan sevgili aileme teŐekkürü bir borç bilirim.

Çağla Ulaş

Çağla Ulaş, Yüksek Lisans, İstanbul, 2016

Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Meslek Seçimleri İle Mizaç Özellikleri ve Çocukluk
Çağı Travmalarının İlişkisi

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; Psikoloji Bölümü'nde okumakta olan öğrencilerin bu alanı seçmeleriyle, yaşamış oldukları çocukluk çağı travmalarının ve mizaç ve karakter özelliklerinin ilişkisinin olup olmadığını araştırmaktır. Katılımcılara, çalışmacılar tarafından oluşturulan sosyodemografik veri formu, Türkiye geçerlik ve güvenilirlikleri yapılmış olan Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve Mizaç ve Karakter Envanteri verilmiştir. Çalışmaya katılan 85 öğrenciden 44'ü Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi'nde okumakta olup kontrol grubunu oluşturmuş, 41'i ise Psikoloji Bölümü'nde okumakta olup çalışma grubunu oluşturmuştur.

Bu araştırmada, katılımcılardan elde edilen verilerin analizleri IBM SPSS 21.00 programı kullanılarak yapılmıştır. Örneklem grubunun bağımsız değişkenlerin etkisini incelemek için parametrik analiz yöntemleri kullanılmıştır. Örneklem ait sosyodemografik veriler için betimsel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Örneklem grubunu oluşturan iki grup arasında bağımsız değişkenler açısından fark olup olmadığını anlamak için ise Student T-Testi yöntemi kullanılmıştır.

Katılımcılara uygulanan Mizaç ve Karakter Envanteri'nin alt ölçeklerine bakıldığında gruplar arasında fark olduğu bulunmuştur. Buna göre, İş Birliği Yapma alt ölçeğinin toplam puanı ($t=-1.875$, $p<.05$) ve aynı alt ölçeğin Temiz Kalplilik Vicdanlılık ve Kendi Kendine Yarar Sağlama alt boyut puanları ($t=-1.766$, $p<.001$) açısından gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bahsedilen puanlar Psikoloji Bölümü öğrencilerinde, kontrol grubundaki öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksektir. Diğer yandan, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bu sonuçlar göstermektedir ki, Psikoloji Bölümü öğrencilerinin meslek seçimleri ile çocukluk döneminde yaşanmış travmaların bir ilişkisi bulunmazken, bazı mizaç ve karakter özelliklerinin ilişkisi vardır. Kısıtlı katılımcı seçimi ve çalışmanın iki merkezli yapılmış olması sonuçların genellenmesini

zorlaştırmakla birlikte, elde edilen veriler ileride yapılacak olan çalışmalar için yol gösterici olabilir.

Anahtar Kelimeler: Meslek, Meslek Seçimi, Mizaç, ocukluk ağı Travmaları

Çağla Ulaş, Yüksek Lisans, İstanbul, 2016

Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Meslek Seçimleri İle Mizaç Özellikleri ve Çocukluk
Çağı Travmalarının İlişkisi

ABSTRACT

The purpose of this study is to ascertain whether trauma and personal qualities of Psychology students effect their decision of choosing this department. Non-psychology students are examined as the control group for this purpose. Childhood Trauma Questionnaire and Temperament and Character Inventory that are used in this work are applied to 85 students in total, including 44 Engineering and 41 Psychology students.

The data that is received from the participants in this research is analysed with IBM SPSS 21.00 program. Parametric analysis methods are used in order to investigate the effect of the independent variables of the sample group. Descriptive analysis methods are used for the sociodemographic data regarding the sample. Student T-Test method is used to deduce whether there is difference relating to independent variables between the two groups that compose the sample group.

Temperament and Character Inventory is applied to the participants. While a significant distinction is found between the groups relating to subscale total points of the inventory which are Cooperation ($t=-1.875$, $p<.05$) and Ingenuousness conscientiousness-Providing self-benefit ($t=-1.766$, $p<.001$), no significant distinction is seen between the groups regarding other subscales and measurements. Groups are also compared through Childhood Trauma Questionnaire points. Consequently, a significant distinction can not be seen through any kind of subtest and total points between the groups.

Keywords: Occupation, Career Choice, Temperament, Childhood Trauma

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
MESLEK SEÇİMİ.....	3
1.1. MESLEK TANIMI	3
1.2. MESLEK SEÇİMİ VE GELİŞİM SÜRECİ	4
1.2.1. Mesleki Gelişim Kuramları.....	4
1.2.1.1. Isaacson' a göre mesleki gelişim.....	5
1.2.1.2. Ginzberg'e göre mesleki gelişim.....	6
1.2.1.3. Super'a göre mesleki gelişim	8
1.2.1.4. Holland'a göre mesleki gelişim.....	10
1.2.2. Meslek Seçiminde Karar Kuramları.....	11
1.2.2.1. Hilton'a göre karar verme	11
1.2.2.2. Gelatt'a göre karar verme.....	12
1.2.2.3. Bergland'a göre karar verme.....	13
1.2.2.4. Littrel'e göre karar verme	14
1.3. MESLEK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	14
1.3.1. Yetenek	15
1.3.2. İlgi	16
1.3.3. Meslek Seçimini Etkileyen Diğer Faktörler	16
İKİNCİ BÖLÜM.....	18
PSİKOBİYOLOJİK KİŞİLİK MODELİ	18
2.1. MİZAÇ BOYUTLARI.....	20
2.1.1. Yenilik Arayışı	20

2.1.2.Zarardan Kaçınma	21
2.1.3.Ödül Bağımlılığı.....	22
2.1.4.Sebat Etme	22
2.2.KARAKTER VE BOYUTLARI.....	23
2.2.1.Kendini Yönetme	25
2.2.2.İşbirliği Yapma.....	26
2.2.3.Kendini Aşma.....	26
2.3.ÇOCUKLUK DÖNEMİ MİZAÇ YAKLAŞIMLARI	27
2.4.MİZAÇ VE KARAKTER FARKLILIKLARI	31
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	33
ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARINA GENEL YAKLAŞIM: DUYGUSAL VE FİZİKSEL İSTİSMAR.....	33
3.1. ÇOCUK İSTİSMARININ TANIMI	33
3.2. ÇOCUK İSTİSMARI TÜRLERİ.....	36
3.2.1. Fiziksel İstismar	36
3.2.2. Cinsel İstismar.....	36
3.2.3. Aile içi Cinsel İstismar: Ensest	38
3.2.4. Pedofili	39
3.2.5. Duygusal İstismar.....	41
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	43
YÖNTEM.....	43
4.1.ÇALIŞMA GRUPLARI.....	43
4.2. ÇALIŞMA SÜRECİ	43
4.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE ÖZELLİKLERİ.....	43
4.4. VERİ ANALİZ YÖNTEMİ.....	45
BEŞİNCİ BÖLÜM	46
BULGULAR.....	46
5.1. İSTATİSTİKSEL DEĞERLENDİRME	46
ALTINCI BÖLÜM	51
TARTIŞMA ve SONUÇ	51
KAYNAKÇA.....	54
EKLER.....	59
EK-1: SOSYODEMOGRAFİK VERİ FORMU.....	59
EK-2: ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARINI ÖLÇEĞİ.....	60

EK-3: MİZAÇ VE KARAKTER ENVANTERİ	62
ÖZ GEÇMİŞ.....	77

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Meslek gelişim aşamaları.....	7
Tablo 2. Yenilik Arayışı Puanlarının Belirlediği Kişilik Özellikleri	20
Tablo 3. Zarardan Kaçınma Puanlarının Belirlediği Kişilik Özellikleri	21
Tablo 4. Ödül Bağımlılığı Puanlarının Belirlediği Kişilik Özellikleri.....	22
Tablo 5. Sebat Etme Puanlarının Belirlediği Kişilik Özellikleri.....	23
Tablo 6. Karakter Boyutları ve Puanlarının Belirlediği Kişilik Özellikleri	25
Tablo 7. Alexander Thomas ve Stella Chess'in Yaklaşımı.....	28
Tablo 8. Rothbart'ın nörobiyolojik gelişim yaklaşımı.....	31
Tablo 9. Cinsel İstismar Konusuyla İlgili Bilinen Yanlışlar ve Doğruları.....	38
Tablo 10. DSM- IV- TR'a göre pedofili ölçütleri	40
Tablo 11. Örneklemi Oluşturan Grupların Sosyodemografik Özellikleri.....	46
Tablo 12. Mizaç ve Karakter Envanter Puanları Açısından Grupların Karşılaştırılması	48
Tablo 13. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Puanları Açısından Grupların Karşılaştırılması	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Gelatt'ın Karar Verme Modeli	12
Şekil 2. Kişilik: Psikobiyolojik Şema	19
Şekil 3. Çocuk istismarı risk faktörleri.....	35

GİRİŞ

Meslek, birinin hayatını kazanabilmesi için yapmış olduğu, kuralları toplum tarafından önceden belirlenmiş olan ve belirli bir eğitim ile kazanılmış olan sistemli etkinliklerin tümüdür. Bir işin veya uğraşının meslek sayılması için, o iş veya uğraşının en azından belirli bir tekniğinin ve kurumsallaşan değerlerinin olması gerekir. Mizaç, bir diğer adıyla huy, günlük yaşam içerisinde bireye özgü, sınırlı, belli duygusal tepkilerini nicelik ve nitelik açısından değişmesi şeklinde ifade edilmektedir. Kolayca sinirlenmek, sıkılmak, neşelenmek, hareketsiz ya da hareketli olmak gibi kişiye göre değişebilen mizaç özellikleri veya huylardır.

Çocuk istismarı, 0-18 yaş grubunda bulunan çocuğun kendine bakmak ile yükümlü olan kişi ve/veya kişilerin uyguladığı kazanın dışında zarar verici ve önlenemeyen herhangi bir davranışa maruz kalması durumudur. Bu durum çocuğun fiziksel ve psikososyal gelişimini engelleyeceği gibi, gerçekleştiği toplumda da kültürel değerlerin dışında kalan ve uzmanlar tarafından istismar şeklinde kabul edilmiş olan bir davranış olması gerekir. Çocuk istismarı, çocuğun bir yetişkin tarafından duygusal, fiziksel, gelişimsel ve davranışsal durumunun zarar görmesi şeklinde tanımlanmaktadır.

Ruh sağlığı alanında çalışan kişilerin kendilerinde olan ruhsal sorunlar sebebiyle bu alanı seçtikleriyle ilgili toplumun genelinde yaygın bir inanç söz konusudur. Bu alanda çalışan terapistler ile yapılan araştırmalar, bu kişilerin daha ziyade işlevsel dışı ailelerde yetiştikleri ve yetişkinlik dönemlerinde anlamlı psikolojik problemler yaşadıklarını göstermiştir. Konuyla ilgili yapılan çalışmaların sınırlı olduğunu da belirtmek gerekir. Türkçe literatüre bakıldığında psikologların mizaç özellikleri ve çocukluk çağı travmalarının her ikisinde incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bilgilerden hareketle, psikoloji bölümü öğrencilerinin, mizaç özellikleri ve çocukluk çağı travmalarının varlığı bakımından psikoloji bölümünün dışında okuyan öğrenciler ile karşılaştırılacaktır.

Bu tez çalışması altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümden üçüncü bölüme kadar genel bilgilere yer verilmiştir. Birinci bölümde meslek seçimi; ikinci bölümde,

psikobiyolojik kişilik modeli; üçüncü bölümde çocukluk çağı travmalarına genel yaklaşım ve duygusal ve fiziksel istismar konuları genel hatlarıyla verilmektedir. Dördüncü bölümde çalışmanın yöntemi yer almaktadır. Beşinci bölümde bulgular aktarılırken altıncı bölümde de tartışmaya yer verilmiştir.

Çalışmada Türkçe geçerlik ve güvenilirliği daha önce yapılmış olan iki ölçek kullanılmış olup bunlar Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve Mizaç ve Karakter Envanteridir. Katılımcılara ait sosyodemografik verilerin elde edilmesi için ise çalışmacılar tarafından hazırlanan Sosyodemografik Veri Formu kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Üsküdar Üniversitesi Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi'nde okumakta olan 44 öğrenci ve İstanbul Gelişim Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde okumakta olan 41 öğrenci olmak üzere toplamda 85 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilere sınıf ortamında verilen kalem-kağıt ölçekleri bir hafta içinde geri alınmış olup verilerin toplanması yaklaşık üç ay kadar sürmüştür. Sonrasında elde edilen verilerin uygun istatistiksel yöntemler kullanılarak değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MESLEK SEÇİMİ

Bu bölümde meslek kavramı tanımlanarak, meslek seçimi ve gelişim süreci incelenmiştir. Bu başlık altında da geliştirilen kuramlar ele alınmıştır. Ardından meslek seçimini etkileyen faktörler aktarılmıştır.

1.1. MESLEK TANIMI

Meslek kavramı, Arapçadan Türkçe'ye geçerek; birinin kendisine temel olan çalışma ortamı edinmesi, ekonomik anlamda geçimini sağlayabilmek için yapmış olduğu devamlı iş şeklinde tanımlanmıştır (Püsküllüoğlu, 2003). Türk Dil Kurumu (2016) meslek kavramını belirli bir eğitimle edinilen sistemli beceri ve bilgilere dayanan, insanlara faydalı mal/ürün üretme, hizmet verme ve bunların karşılığında da para almak için, kuralların belirlendiği iş olarak ifade edilmiştir. Ayrıca, birinin geçimini sağlayabilmesi için devamlı yaptığı; eğitim, bilgi ve/veya yaratıcı gücü gerektiren etkinlikler olarak da tanımlanabilmektedir.

Çoğunlukla meslek ile iş kavramlarının birbirlerine karıştırıldığını da belirtmek gerekir. Meslek ve işin birbirlerinden farklı anlamları vardır. Öyle ki, meslek kavramı, belirli bir alanda etkinlikte bulunma gücünü ifade eder. İş kavramıysa; belirli bir iş ortamında devam ettirilen benzer etkinliklere denir. Birinin mesleği olabileceği onun işinin olabileceği anlamına gelmez. Her işi olan birine de mesleği var denilemez (Bacanlı, 1996). O halde en genel anlamda işi diğer insanlara göre de bir değer taşıyan bir şeyler üretme faaliyeti olarak ifade etmek mümkündür. İşte üretkenlik söz konusudur. Bu üretkenlik sonrasında da mal/ürün ve/veya hizmet ortaya çıkmaktadır. Bu ürün/mal veya hizmetler insanları simgeler ve somut bir sonucu ifade eder (Baysal, 1993). Aşağıda bir uğraşı veya işin meslek sayılabilmesi için sağlanması gereken kriterler maddeler halinde sunulmuştur:

- Zevk ya da hobi için arada yapılan uğraşlara meslek denilmez.

- Mesleğin, temel geçimi sağlayacak olan ücreti kazandırması gerekir.
- Mesleklerin standart ve açık bir şekilde tanımının yapılması gerekir; sistematik olan bilgilere dayanması da önemlidir.
- Meslek, kendisine özgü olan özel eğitim uygulamaları olmalı ve kişisel becerilere dayanması gerekir.
- Meslek amaçlarının, mesleklerini icra edenlerin bireysel hedeflerinden daha üstün tutacak olan mesleki bir davranış standartlarının olması gerekir.
- Mesleklerin kendisine özgü olan mesleki kural ve ilkeleri, meslek disiplin ve ahlakını taşımaları gerekir (Kuzgun, 2003).

1.2. MESLEK SEÇİMİ VE GELİŞİM SÜRECİ

Bir meslek sahibi olmak, bireye ekonomik olarak varlığını sürdürebilmesinin yanında, benliğinin tatmin edilmesini ve kendisini geliştirme fırsatı da sunacaktır. Böylece bireyin, çeşitli alanlarda uyum sağlaması da kolaylaşacaktır. Sonuçta, bu kadar önemli olan bir kararın rastlantılara bırakmak olumsuz neticelere neden olacaktır. Meslek insanların yalnızca bireysel hayatında değil aynı zamanda çevresiyle olan ilişkilerinde de önemli etkilere sahiptir. Öyle ki insanların toplum içerisindeki statülerini meslekleri belirler ve bu nedenle göz ardı edilemeyecek kadar önemli bir konudur (Özsoy, 2004). Meslek seçimi ile ilgili olarak geliştirilen birçok kuram bulunmaktadır. Aşağıdaki başlıklarda bu kuramlara kısaca değinilmiştir:

1.2.1. Mesleki Gelişim Kuramları

Kaynaklara bakıldığında mesleki gelişim kuramlarının genel olarak dört başlık altında incelendiği görülür:

- Isaacson'a göre mesleki gelişim
- Ginzberg'e göre mesleki gelişim
- Super'a göre mesleki gelişim
- Holland'a göre mesleki gelişim

1.2.1.1. Isaacson' a göre mesleki gelişim

Isaacson mesleki gelişim sürecinin beş aşamadan oluştuğunu belirtmiştir (Yeşilyaprak, 2000):

1. Uyanış ve Farkında Olma: Bu dönemde çocuklarda meslek bilinci oluşturulmaya başlanır. Okul öncesi dönem içinden başlayıp ilkököl döneminde kapsamaktadır. Bu da 5 ile 12 yaş aralığına denk gelmektedir. Çocuklar bu dönem içinde çevresinde bulunan insanların birbirlerinden farklı uğraşlarının olduğunu birbirlerinden farklı olan mesleklerin var olduğunu görmeye başlanırlar. İlkokulun özellikle son dönemlerindeyse çocuklar, kendilerine ve diğer insanlara ilgi, amaç, yetenek ve güdülenme açısından farklılık ve benzerliklerini fark etmeye başlanırlar.

2. Meslekleri Keşfetme ve Araştırma: Bu dönemde ortaokul yıllarıdır ve 12 ile 15 yaş aralığını kapsamaktadır. Çocuklar bu dönem içinde meslek ve kişilerin ortak yönleriyle çeşitli nitelikler üzerinde çok fazla bilgi sahibi olmak, yeni yönler keşfetmek ve anlamak için çabalarlar. Meslekleri keşfetmek, incelemek ve araştırmanın birçoğumuz için ömür boyu sürdüğünü söylemek mümkündür.

3. Karar Verme: Bu aşama gençlerin 15 ile 18 yaşlarını kapsar. Lise yıllarına denk gelen bu dönem içinde bireyler artık kendileri ve meslekleriyle ilgili oluşturdukları algılara göre, bilgileri değerlendirirler, eşleştirmeler yaparlar, birbirlerine uydurma ve gelecekle ilgili ideallerini oluşturmaya başlanırlar. Bu düşünce ve idealler başlangıç aşamasında geçici olabilmektedir ancak zaman geçtikçe daha net ve temel planlar yapılmaya başlanır ve mesleki kararlar oluşturulur.

4. Hazırlık: Hazırlık 18 ile 23 yaşlarını kapsar ve bireylerin seçtikleri okul, alan ve/veya yapılan etkinlikler ile mesleğe hazırlık başlanmaktadır. Meslek ile ilgili olan becerilerin geliştirilmesi, bilgi birikimlerinin oluşturulması ve o konuda tutumların geliştirilmesi mesleğin icra edilmesi açısından önemlidir. Bununla birlikte o meslekle ilgili işlerin araştırılmaya başlanması da gerekmektedir. Bununla birlikte bu dönem uzatılabilmektedir.

5. İŖe Girme: Bireylerin iŖ hayatında yerini alması ve alıŖmalara baŖladıđı dönemi kapsar. Bu dönem içinde bireyler kazandıkları beceri ve bilgileri pratiğe dökerler. Meslek icra edilirken bir taraftan da mesleki anlamdaki geliŖim devam eder.

1.2.1.2.Ginzberg'e göre mesleki geliŖim

Ginzberg vd. (1951) meslek seçimine geliŖimsel bir açıklama yapmıŖlardır. Onlara göre meslek seçimi bir anda gerekleŖebilecek olan bir olay olmayıp, çocukluktan ergenliğe kadar, oradan yetiŖkinliđe değin uzanan geliŖim dönemi sürecini kapsamaktadır. Bu temel aŖamaların unsurları Ŗyle sıralanmaktadır (Vurucu, 2010):

- Meslek seçimi için gereken zaman sağlanmalı o halde bu seçim bir süreçtir.
- Bu süreçte, büyük oranlarda geri dönülmediği grlmŖtir.
- Seçim sürecinde devamlı bir uzlaŖma söz konusudur.

GeliŖim aŖamalarını Tablo 1' de açık olarak görmek mümkündür (Vurucu, 2010):

Tablo 1. Meslek gelişim aşamaları

DÖNEMLER	BASAMAKLAR	YAŞLAR	ÖZELLİKLERİ
Fantezi (Hayal) Dönem		5 – 11	Keyfi seçimlerde bulunur. Zevk ilkesi ön plandadır. Yetişkinlerle özdeşleşme kurulum
Geçici Seçimler Deneme Dönemi		11-17	
	İlgi	11 – 12	Hoşlandığı ve hoşlanmadığı etkinlikleri ayırmaya başlar. ilgileri ön plandadır.
	Kapasite Yetenek	13-14	Kendi yeteneklerini ve mesleğe uygunluğunu daha fazla dikkate alırlar.
	Değer	15-16	Kendi değerleri, yaşam değerleri ve meslekten beklentileri uyuşturmaya başlar
	Geçiş	17	Seçimler geçici ve deneyseldir.
Gerçekçi Dönem		17-24	
	Keşfetme Araştırma	17-18	Meslek seçimi yapmasında yardımcı olacak bilgi ve yaşantılar edinmeye çalışır
	Billurlaşma	19-21	Daha önceki yaşanan süreçlerin birikimsel toplamıdır. Çeşitli faktörlerin değerlendirilmesini yapar ve bir amaca bağlanır.
	Belirleme	21-24	Kararın kesinleşmesi ve özel planlamayı kapsar.

Kaynak: Vurucu, 2010.

Meslekte seçim yapmayı gelişim için bir süreç şeklinde değerlendiren Ginzberg ve diğerlerine göre bireyler mesleklerini aniden alınan bir karar neticesinde değil, hayatı boyunca oluşacak ve gelişimi devam edecek olan ve büyük oranda da geri dönülemez olacak davranış örüntüleriyle seçerler. Mesleki gelişim süreci hayal (fantezi), deneme ve gerçeklik dönemleri olarak üçe ayrılmaktadır. 7 ile 12 yaş aralığı hayal döneminde; çocuklar genel olarak çevrelerindekiyle karşı geliştirdiği özdeşimlerle mesleki tercihlerini yaparlar. Çocuklar, yeteneklerinin mesleki seçiminin önemini anlamazlar, kendilerinde olan yeteneklerin de henüz farkında değillerdir. 12 ile 18 yaş dönemi deneme dönemidir ve geçici seçim şeklinde de adlandırılmaktadır. Çocuk, ergenlik dönemindeydir. Bireyler bundan sonra aşağıdaki aşamalardan geçmektedirler (MEB, 2012):

1. Seçimlerin ilgilerine dayandığının görüldüğü dönem.
2. Yeteneklerin değerlendirildiği dönem.
3. Çeşitli mesleklerin birbirlerinden farklı olan yaşam biçimlerinin olduğunu keşfetme dönemi.
4. Bireylerin bir iş ve/veya ileri eğitimlerini düşünmeye başlanılan dönem.

Bundan sonra 18 ile 22 yaş arasındaki gerçekçi dönem başlar. Araştırma, billurlaşmanın ve belirlemenin olduğu üç alt basamaktan oluşmaktadır. Bu kuram genel olarak mesleki seçimin ergenlik dönemi süresince en az on sene boyunca devam eden gelişim sürecinin ürünü şeklinde görür.

1.2.1.3.Super'a göre mesleki gelişim

Super, devamlı olarak yeniden yapılanmış olan ve şekillenen mesleki seçim sürecini beş temel dönem kapsamında inceler (Niles ve Bowsbey, 2005, ss. 43-45).

1. Büyüme Dönemi: Henüz 4 yaşından sonra başlayan ve 13 yaşına kadar süren dönemdir. Bu dönem içinde çocuklar mesleki gelişimlerinin ilk sürecini yaşamaktadırlar. Ayrıca çevrelerindeki iş hayatını anlamaya çabalamaktadırlar. Bu dönem çocuklar sırası ile;

- Fantezi,
- İlgi,
- Yetenek basamaklarını atlattıkları süreçtir.

Çocuklar fantezi aşamasında anlık istek ve duygularını referans şekline kabul ederek meslekleri gözlemlerler. İlgi aşamasında sevdiği ya da sevmediği durumların değerlendirdiği mesleki tercihlerinin ilgileriyle belirlenmektedir. Son basamak da yetenek aşamasıdır. Bireyler yapabilecekleri, başarabilecekleri etkinlikleri değerlendirir ve yetenekleri kapsamında iş hayatını netleştirmeye çalışırlar. Büyüme döneminde çocuklar gelecekleriyle ilgili yaptıkları planların gerekliliğinin farkına varırlar. Bu konudaki arayışlarının üzerine yoğunlaşırlar. Bu arayışların özellikle eğitim alanı ve şartlarının kendi istekleri doğrultusunda mesleğe ulaşmalarına fırsat yaratabileceğiyle ilişkileri ile ilgili olduğu görülmektedir.

2. Keşfetme Dönemi: Bu dönem 14 ile 24 yaşları arasını kapsamaktadır. Bu dönem içinde bireyler geleceği üzerine ciddi anlamda odaklanır ve bu konuyla ilgili daha net plan yapmaya başlarlar. Bu dönem kapsamında gençler artık mesleklerle ilgili düşünce ve tercihlerini değerlendirmeye başlarlar. Bu dönem;

- Deneme
- Geçiş
- Sınama aşamalarından oluşur.

3.Yerleşme Dönemi: Yerleşme dönemi 25 ile 45 yaşlarını kapsar. Bu dönem içinde bireyler artık meslek tercihlerini yapmışlar ve seçtikleri meslekle ilgili uygulama yaşantılarının içine girmişlerdir. Bu dönem;

- Sınama
- Sağlamaştırma basamağından oluşmaktadır.

Sınama aşamasında bireylerin ilk çalışma hayatı sonunda beklentileri sınanır. Sağlamaştırma aşamasında ise bireyler seçtikleri meslek kapsamında yeni bir şeyler üretme, ilerleme ve terfi alma gibi uğraşlar içinde girmektedir. Meslekle ilgili deneyimlerin kazanıldığı bu dönem özellikle bu tecrübelerin iş yerine aktarılmasını kapsamaktadır.

4. Koruma Dönemi: Bireylerin yerleşme evresinde edindikleri birikim ve tecrübeler bu aşamada korunmaya çalışılır. Bu dönem 45 ile 65 yaşlarını kapsamaktadır. Özellikle de fiziksel aktiviteler yavaş yavaş azalmaya başlar ve bu durum bireyin eskisi gibi uzun vadede çalışmamasına neden olur. Bu sebeple daha önceki dönemde edindiği konum korunmaya çalışılır. Bu dönem içinde kişiler işin gerektirdiği devamlı yapılandırılan iş kurallarıyla işin değişen olan ihtiyaçlarını ve yenilikleri takip etme konusunda zorluklarla karşılaşabilmektedirler.

5.Çöküntü Dönemi: Bu dönem 65 yaşı ve üzerini kapsar. Bireylerin işin gerektirdiği fiziksel aktivitelerden bazılarını yapmaz hale gelmeleri ve dikkatlerini yeterince toplamamaları ciddi sorunlara neden olmaktadır. Bu dönemde emeklilik fikri yerleşir ve emeklilik planları yapılır. Fiziksel aktivitenin yavaşladığı ve ekonomik gücün de azaldığı bir dönemdir.

1.2.1.4.Holland'a göre mesleki gelişim

Kişilik dinamiğiyle mesleklerin birlikte oluşturduğu meslek veya çevrelerin mesleklerde gereken faaliyetler arasındaki ilişki aşıkardır. Meslek seçimleri kişiliğin bir nevi yansıması gibidir. Bu açıdan altı tip kişilikten ve altı tip meslek grubundan bahsetmek mümkündür (Yeşilyaprak, 1998):

- **Gerçekçi tipler:** Genel olarak saldırgan, atak ve motor fonksiyonlarının gösterildiği işlerde sabırlı, başarılı ve hoş görülmesi olan tiplerdir. Bu tipler genellikle açık havada çalışmaktan ve somut olgu ve olaylardan hoşlanırlar. Çoğunlukla ilgilerinin mekanik alanlara yoğunlaştığı görülmektedir.
- **Aydın tipler:** Bu tipler uygulamaktan ziyade düşünmeyi tercih edenlerdir. Soyut kavramlardan hoşlanarak, alçak gönüllü, bağımsız ve kendilerini sorgulama tavrı içine girerler. Genellikle ısrarlı ve sabırlıdırlar.
- **Sosyal tip:** Bu tipler diğer insanlar ile birlikte olmaktan hoşlanırlar. Zihinsel ve ikna yetenekleri yüksektir. Kendilerini ve insanları anlamaya çalışılan kişilerdir.

- **Gelenekçi tip:** Gelenekçiler genellikle emir alarak vermekten hoşlanırlar. Belirli bir statüye sahip olmak isterler. Çevrelerinde iyi izlenimler bırakmak onlar için önemlidir.
- **Girişimci tip:** İnsanlar ile devamlı ilişki içinde olan ve dış görünümüne önem veren kişilerdir. Çoğunluğu konuşkan ve meraklıdır. İkna kabiliyetlerinin de ön planda olduğu görülür.
- **Artistik tip:** Bu tiptekiler ise estetik faaliyetler ile ilgilidirler. Esnek, alçak gönüllü, kararsız, atak, bağımsız, sosyal ilişkileri pek olmayan ve hayal gücü geniş kişilerdir.

Holland kuramını dört temel varsayıma dayandırmaktadır:

- Birkaç insanın, benzerlikleri dikkatle incelendiğinde, bu altı farklı kişilik tipinden herhangi birine yerleştirilebildiği görülür.
- Altı kişilik karşılığının altı farklı mesleği bulunmaktadır.
- İnsanların sahip olduğu yetenek, beceri, değer ve tutumları kullanmalarını sağlayacak olan çevreleri aramaktadırlar.
- Bireylerin meslek seçimleri, davranışları, kişilik tipleri ve çevrelerinin özelliklerinin arasında etkileşim belirlenir.

1.2.2.Meslek Seçiminde Karar Kuramları

Meslek seçimindeki karar kuramları genel olarak dört başlık altında incelenmektedir:

1.2.2.1. Hilton'a göre karar verme

Hilton'un geliştirildiği karar kuramları, kişilerin meslek konusunda karar verme davranışlarının açıklanması için yetersiz olduğu görüşünden hareket ederek mesleki karar verme ile ilgili geliştirilen kuramsal çalışmaların bütününe incelemiştir. Sonuç olarak da beş temel karar verme modelinin olduğunu altını çizmiştir. Bunları kısaca aşağıdaki gibi açıklamak mümkündür (Vurucu, 2010):

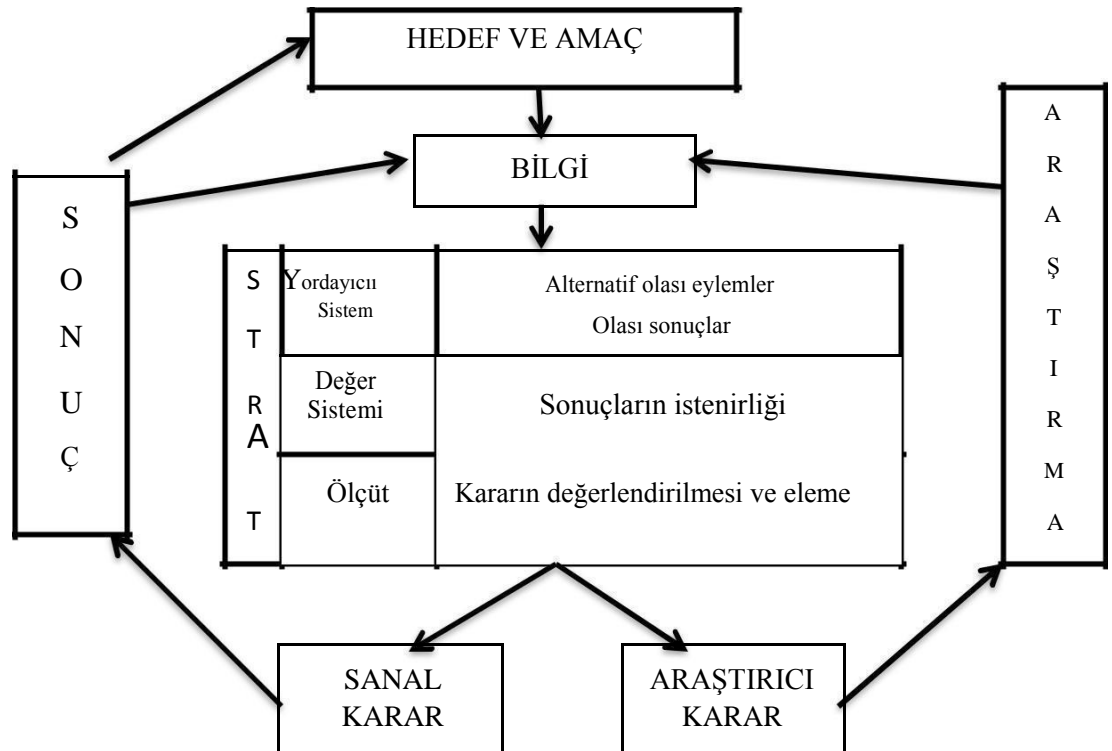
- Bireylerin kişisel tecrübelerine iyi şekilde karşılık verecek olan mesleklerin seçildiği yükleme-eşleme modeli,

- Bireylerin ihtiyaçlarını karşılayacak olan mesleklere yönelmesi gereksinim azaltma modeli,
- Bireylerin kazançlarını üst düzeylere çıkartacak seçeneklere yöneldiği olası kazanç modeli,
- Toplumsal yapılarının bireylere sağladığı sınırlama ve hareketlilik üzerinde durulan sosyal yapı modeli,
- Bireyleri birçok seçenek ile yüzleştiren satranç oyuncusuymuş gibi değerlendiren karmaşık bilgi işleme modeli.

1.2.2.2. Gelatt'a göre karar verme

Gelatt (1962) bilgilerin araştırılmasının ardından ulaşılabilecekleri, terminal karar ile araştırıcı karar şeklinde tanımlamış olduğu iki farklı karardan bahseder. Araştırmacı kararların terminal kararların ardından ortaya çıkması söz konusudur. Şayet bireyler araştırıcı karara ulaşırsa karar yordayıcı olan sistem içinde olası sonuçlar tekrar değerlendirilmeye alınmalıdır (Zunker, 1990'dan aktaran: Kırdök, 2010).

Şekil 1. Gelatt'ın Karar Verme Modeli (Gelatt 1962'dan uyarlanmıştır)

Kaynak: Kırdök, 2012

Gelatt (1962) karar vermenin birbirlerini takip eden basamaklar zincirinden oluşan bir süreç olduğunu belirtmiştir. Bunları yordayıcı, değer ve karar sistemi şeklinde sıralamıştır (Koca, 2009):

- **Yordayıcı Sistem:** Muhtemel seçim alanlarının, bu seçim alanlarından doğabilecek sonuçlarının ve sonuçların oluşma olasılıklarının olduğu ilk basamağa denir.
- **Değer Sistemi:** İstenilen ve beklenen sonuçların ve var olan sonuçların bulunduğu sistemi kapsar.
- **Karar Sistemi:** Bu sistemse karar seçimlerinin ve değerlendirilmeleri içermektedir.

1.2.2.3. Bergland'a göre karar verme

Bergland (1974) karar verme süreci ile ilgili bazı aşamalardan söz eder ve bunları aşağıdaki gibi sıralar (Vurucu, 2010):

- Problemin hissedilmesi: Yeni davranış türünün aranarak ve benimsenmesi.
- Problemin tanımı: sorunun hissedilip çözümlenmesi gerekli bir problem şeklinde ifade edilerek ve isimlendirilmesi.
- Seçeneklerin oluşturulması: Gerçekleşmesinin en yüksek olan seçeneğe yönelmek.
- Seçeneklerle ilgili bilgiler toplamak: Her seçenek için olumsuz ve olumlu yönlerin tespit edilmesi.
- Toplanmış olan bilgilerin istenilenleri karşılaması bakımından değerlendirilmesi.
- Uygun olan seçeneğin belirlenmesi ve planların uygulamaya konulması.
- Sonuçların değerlendirilmesi.

1.2.2.4. Littrel'e göre karar verme

Karar verme süreciyle ilgili olarak Littrel (1987)'ın da geliştirdiği bir kuram vardır. Littrel'e göre karar verme sürecinde yedi basamak bulunmaktadır. Bunlar (<http://www.pdr.gen.tr>, 2016):

- Problemin Tanımı: Alınacak olan kararların kişinin hayatındaki önemi belirlenir.
- Amaçlar Oluşturma: Kişiler için özel olan amaçlar belirlenir.
- Kaynakların Belirlenmesi: Hedeflere ulaşılabilmek için gereken ulaşılabilir özellikler belirlenir. Bireysel, maddi ve çevresel kaynaklar belirlenir.
- Seçeneklerin Göz Önünde Bulundurulması: Ulaşılabilen seçenekler olumsuz ve olumlu yönleriyle birlikte test edilerek; bu seçeneklerin arzu edilen hedefe ulaştırıp ulaştıramayacağı sınanır.
- Karar Verme: Hedeflere ulaştırılabileceği muhtemel seçeneklerden biri tercih edilir. Kararlar uygulanmaya konulur.
- Sonuçların Değerlendirilmesi: Arzu edilen hedeflere ulaşılma düzeyi, problemin çözülme derecesi tartışılır.

1.3. MESLEK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Bazı kararların zor verildiği, yeteneklerin de tam anlamıyla ifade edilememesi ve ilgilerin sıkça değişmesi özellikle ergenlikte meslek seçiminin önemini ortaya çıkmaktadır. Gençler genellikle meslekleriyle ilgili tam anlamıyla bilgi donanımlarına sahip olmadıkları için ya da var olan özelliklerini o dönemde kavrayamadıklarından meslek seçimi esnasında bocalama yaşamaları muhtemeldir (Dökmeciler ve Bozkurt, 2009).

Meslek seçiminin anlık bir karar olmadığı daha önceden belirtilmişti. İnsan hayatının, yıllarını alan bir süreç içinde alınan karardan dizisinden oluşmaktadır. Bu süreç içindeki her adımın bir önce ve bir sonraki adım ile bağlantısının olduğu aşıkardır. Buradan hareketle meslek seçimine etki eden dört faktörden bahsetmek mümkündür (Ayas vd., 2010):

- *Bireysel değerler,*

- *Duygusal etmenler,*
- *Eğitim süresi ve türü,*
- *Çevresel baskılar aracılığı ile realitenin etkisi.*

Bunların dışında meslek seçimini dinamik ve karmaşık bir süreç olması bu seçimleri de etkileyen çeşitli faktörleri olduğunu da göstermektedir. Aşağıda meslek seçimini yakından etkileyen bazı faktörler derlenmiştir:

1.3.1. Yetenek

Yetenek öğrenme gücünü ve bir işi/görevi başka insanlardan kısa zamanda ve başarılı bir şekilde yapabilme becerileri olarak ifade etmek mümkündür. Bireylerde bulunan yeteneklerin düzeyi ve türleri onların meslek seçimlerini etkileyen önemli unsurlardandır. Bazı insanların herhangi bir müzik aletini kolaylıkla öğrenmelerini veya güzel resim yapmalarını bu duruma örnek olarak vermek mümkündür. Bu durum bazılarının bir işi/faaliyeti diğer bazı insanlardan daha kolay ve hızlı yapabildiklerini gösterir (Pişkin, 2011).

Başka bir ifadeyle bir öğrencinin, üniversiteye giriş sınavına başvurmadan önce kendilerinin hangi alanda ne kadar ne düzeylerde yeteneğinin olduğuyla ilgili bilgisinin olması önemlidir (Kutlu, 2006). Bu noktada ölçülebilen yeteneklerden bazılarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Kuzgun, 2000):

- Genel akademik yetenek
- Sayısal yetenek
- Sözel yetenek
- Şekil ilişkilerini görebilme yeteneği
- Uzay ilişkilerini görebilme yeteneği
- Büro işlerinin yönetilme yeteneği
- Göz-el koordinasyonu yeteneği
- Parmak becerileri yeteneği
- El becerileri yeteneği gibi.

1.3.2. İlgi

Günlük hayatta bazı etkinlikleri yaparken zevk alınması, bu etkinlikleri yaparken zamanın nasıl geçtiğinin anlayamama gibi durumlar söz konusudur. Bunun yanı sıra bazı etkinlikler yapılırken de zamanın geçmemesi ve sıkılma durumu söz konusu olabilmektedir. Bu durumların nedeni o etkinliklere karşı duyulan ilgi ya da hissedilen ilgisizliktir (Pişkin, 2011, s. 53).

Özellikle çocukluk döneminde değişkenlik gösteren ilgilerin yetişkinlik ve ergenlik dönemleriyle birlikte de netleşmeye başlamaktadır. Bireylerin ilgi alanlarının sınırlandırılması ve belirli ilgi alanlarına yoğunlaşma söz konusu olmaktadır. Devamlılık kazanmış olan bu ilgilerin bireyin aile, sosyo-ekonomik durum, okul ve ilişkilerde bulunulan çevrenin etkileşimiyle, yapılan gözlemlerin neticesinde edinilir. İlgilerin kalıtım yollarıyla aktarılmadığını da belirtmek gerekir. Bireylerin çeşitli beceri ve yeteneklerinin olumlu olarak desteklenme ve deneyimlemesi neticesinde ortaya çıkar (Özgüven, 2005).

İlgilerin belirlenmesiyle ilgili geliştirilen bazı envanterler bulunmaktadır. İlgi alanlarını Super, aşağıdaki başlıklarda toplamıştır (Kuzgun, 2000):

- Maddi veya teknik ilgi
- Bilimsel ilgi
- İş ayrıntıları ya da sistematik ilgi
- Sosyal yardım ilgisi
- İş teması ilgisi
- Müzik sanat ilgisi
- Edebiyat ilgisi

1.3.3. Meslek Seçimini Etkileyen Diğer Faktörler

Kişiliğin temellerinin ilk beş-altı yıl içerisinde atıldığını söylemek mümkündür. Her çocuğun kendisine özgü kişilik geliştirmesi kaçınılmazdır. Bu kişiliğin uyumlu ve dengeli olması, gelişim basamaklarında başarılı aşılmasıyla yakından ilgilidir. Ana çizgileri ile çocukluk döneminde beliren kişiliğin, az çok düzenleme ve değişimlerden

geçip ergenlikte son şeklini aldığı görülmektedir (Yavuzer, 1996). Aile içerisinde bireyselleşmeyle bağlılığın desteklenmesi, yönlendirici davranış kalıplarının, kişilik gelişimi için önemli yerinin olduğu bağımsızlığı kişilik özelliğinin gelişimiyle de ilişkisi vardır (Karadayı, 1994).

Ailenin özellikle sosyo-ekonomik seviyesi kişilerin meslek seçimi için önemli bir kriterdir. Sosyo-ekonomisi düzeyi düşük ailelerde büyüyen gençlerin ilgi ve yetenekleriyle ilgili yeterli desteği almadığı görülmüştür. Sosyo-ekonomisi düzeyi yüksek ailelerdeyse bu durum tam tersidir. Özellikle koşullandırma ve aile baskısıyla eğitilen bir çocuğun ya babasının mesleğine yönelmesi ya da ailesine başkaldırıp idealinde olan mesleğe sahip olması söz konusudur. Bazı ailelerin, kendi çocukluklarında veya gençlik dönemlerinde kendileri için yapamadıklarını çocuklarına yaşatmaya çalıştıkları görülmüştür (Hamamcı ve Kürşat, 2005).

Farklı sosyal sınıflar içinde büyüyen çocukların okul yaşamı süresince gözlemlenen başarılarındaki farklılıklarının temelini sosyal sınıf farklılıkları oluşturmaktadır. Sosyal çevredeki en önemli konu ailenin yapısı ve sosyo-ekonomik statüsüdür ki bu durumun çocuğun başarısında önemli etkileri vardır. Çocuğun bulunduğu aileye bakılarak belirli sosyal sınıf üyeliğini de onun oturduğu yeri ve gideceği okulu da belirlemektedir. Böylece ailenin içinde çevre koşullarına ek bir şekilde aile ve okul çevresi, bulunulan orta ve/veya yukarı tabakalardaki çocuklara uygun çevre şartları göz ardı edilmemelidir (Ay, 2002).

Çevre faktörü kapsamında ailenin dışında hayranlık uyandıran yetişkinlerin belirli bir alan içinde çalışması gencin o yetişkinin mesleğine yönelmesine neden olabilmektedir. Gencin yakın ilişkilerde bulunduğu arkadaşlarından etkilenmesi mümkündür. Bu etkilenmenin olumlu ve olumsuz gerçekleşmesi söz konusudur. Gencin arkadaş grubu içinde etkisi olanların meslekler ve meslek seçimleriyle ilgili görüşleri de gençleri etkilemektedir. Bazı araştırmalar neticesinde arkadaş çevresinin meslek seçimi konusunda aile üyelerinden daha fazla etkisinin olduğunu ortaya koymuştur (Kutlu, 2006).

İKİNCİ BÖLÜM

PSİKOBİYOLOJİK KİŞİLİK MODELİ

Kişilik, birinin diğerlerinden ayrılmasını sağlayan çizgi ve nitelikler bütünüdür. Bu nedenle kişilik kişiye özeldir ve ayırt edici özelliğe sahiptir. Kişiliğin önemli bir özelliği de, davranışlardaki tutarlılık ve devamlılıktır. Başka bir ifadeyle kişilik, belirli uyaranlara karşılık bireylerin toplumda uyumlu yaşaması için geliştirmiş olduğu sürekli ve düzenli davranış örüntülerine denir. Bunun yanında kişilik bazı kalıcı özellikler taşımakla beraber, bağlamsal şartlara göre değişebilen dinamik bir süreçtir. Kişiliğin, tamamlanan bir olgu olmadığını söylemek mümkündür (Aydın, 2000).

Cloninger 1986'da şekillendirmeye başladığı, kişiliği, farklı karakter ve mizaç boyutlarıyla ele almıştır. İkiz ve aile çalışmaları, uzun izlemli gelişimsel çalışmalar, nörodavranışsal ve nörofarmakolojik öğrenme çalışmaları ve psikometrik çalışmalar ile desteklenmiştir. Bu nedenle önemlidir (Arkar, 2004). Kişilik, pek çok açıdan desteklenen bu kuram ile son 30 yıldır farklı bir boyut kazanmıştır.

Cloninger'in, yaptığı ilk çalışmalarda üç temel kişilik boyutu ortaya çıkmıştır. Bu boyutların özellikle genetik bakımdan birbirlerinden farklı oldukları ileri sürülmüştür. Bu boyutlar:

- Yenilik arayışı
- Zarardan kaçınma
- Ödül bağımlılığı şeklinde isimlendirilmiştir.

Bu boyutların ölçülmesi için de yüz maddelik ölçek hazırlanmıştır. Daha sonraki senelerde Cloninger'in, kişilik modeline farklı boyutlar da eklenmiştir. Üç temel boyuta sebat etme de eklenmiştir ve çalışmacı bu dört boyutu mizaç kategorisinde tanımlamıştır;

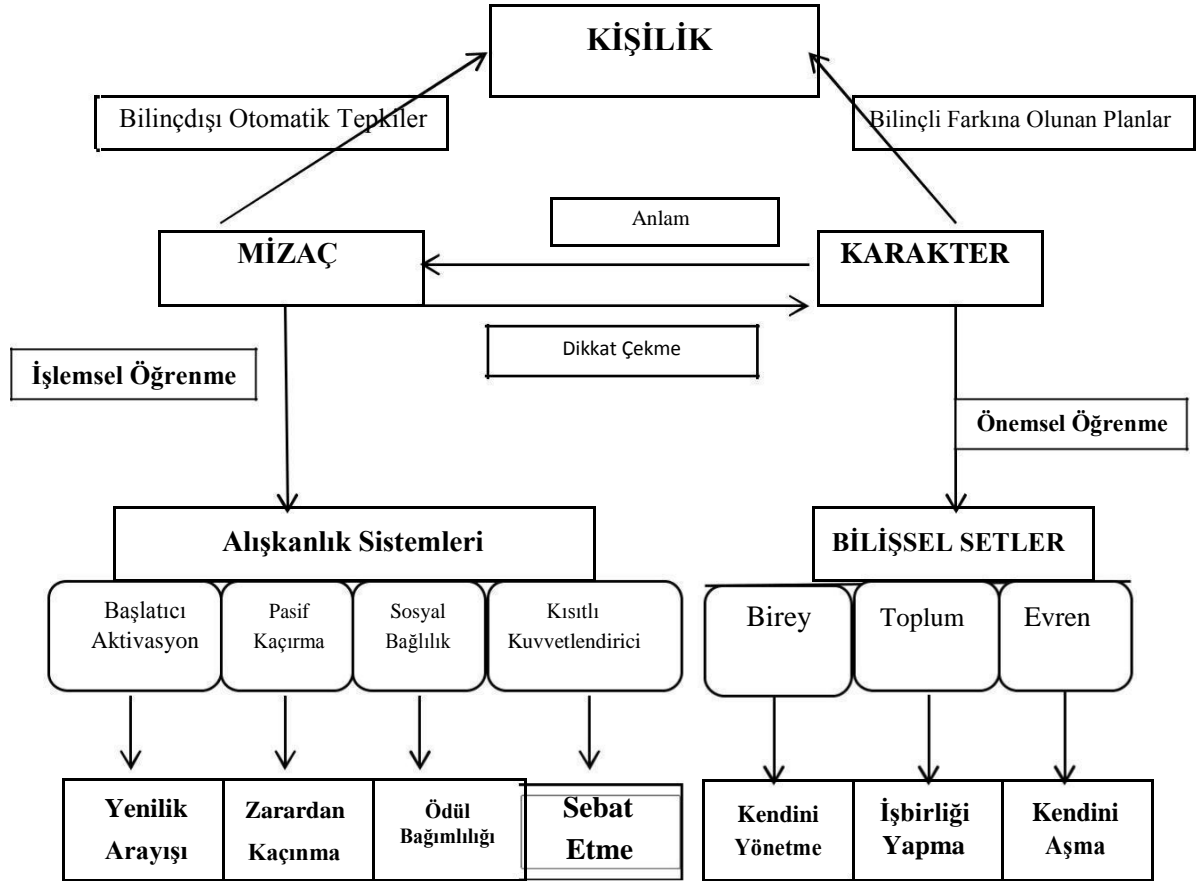
- Kendini yönetme,
- İşbirliği yapma ve

- Kendini aşma şeklinde isimlendirilen 3 yeni boyut eklenerek bunlar da karakter kategorisine sokmuştur.

Böylece kişiliği, alt boyutlarda barındıran, karakter ve mizaç olarak iki temel boyutta açıklamıştır. Bunları ölçmek içinse 240 maddelik Mizaç ve Karakter Envanteri hazırlanmıştır (Cloninger vd., 1993).

Çeşitli setler ve sistem üzerine oturtulmuş olan bu kişilik modelinde, kişiliğin dört boyutu, kavram öncesi tepkileri içermektedir. Bu dört boyuta mizaç faktörleri adı verilmiştir. Diğer üç faktör ise kavram temellidir. Kendilik kavramındaki farklılıklara dayanan bu boyutlara karakter faktörleri adı verilmiştir (Arkar, 2004). Mizaç ve karakter boyutlar aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 2. Kişilik: Psikobiyolojik Şema

Kaynak: Arkar, 2004

2.1. MİZAÇ BOYUTLARI

Mizaç, kişilerin hareket ve duygu yönleri olarak da tanımlanabilir. Bununla beraber duygusal denge durumunun da bir özelliğidir (Köknel, 1995). Mizacın, insanların duygusal hayatlarında sergiledikleri özelliklerin bütünü olarak da kabul edilir. Özetle mizaç, sakinlik, hareketlilik düzeyi ya da heyecan düzeyleri gibi özellikler ile ilişkilidir (Şahin, 1998).

Mizaç, davranış çeşitliliği sağlar ve genetik anlamda programlanmış bir yapıyı ifade eder. Yapılan bu tanımlamalara bakıldığı zaman, mizacın biyolojik tarafının baskın olması, çevreden az da olsa etkilenmesi ve davranışların altındaki nedenini oluşturduğu neticesine varılmaktadır. Sonuçta, psikologların yıllardır kişilik yapılanması şeklinde mizacı incelemelerin nedenini açıklamaktadır (Gökdağ, 2014). Aşağıda mizaç boyutlarına yer verilmiştir:

2.1.1. Yenilik Arayışı

Yenilik ile ilgili isteklerin başlangıcında, dürtüsel kararlar vermek ve ödül almanın olasılığının ortaya çıkması aşırılık, ceza sinyalleri ve çabuk sinirlenmeden aktif kaçınmak gibi davranışlarda kalıtsal yatkınlık görülür. Şartlandırılmış olan ceza sinyallerinden kaçınmak bir anlamda ödül sinyallerine yaklaşımı yansıtmaktadır. Yenilik arayışı puanları yüksek olanların; duyguları hızlıca değişen, heyecanlı, meraklı, coşkulu, yeniliklerden keyif alan, kolayca sıkılan, düzensiz ve dürtüselidirler. Yenilik arayışı puanları düşük olanların da; duygularındaki değişimler yavaş olur, heyecansız, düşünceye önem veren, duygusal olmayan, meraksız, sistematik, tutumlu ve düzenlidirler (Yılmaz, 2009).

Tablo 2. Yenilik Arayışı Puanlarının Belirlediği Kişilik Özellikleri

Mizaç Boyutu	Yüksek Puanlar	Düşük Puanlar
Yenilik Arayışı	Meraklı Dürtüsel Savurgan Sinirli	Çekingen Düşünceli Tutumlu Kayıtsız

Kaynak: Yılmaz, 2009.

Yenilik arayışında 4 alt boyuttan bahsetmek mümkündür (Yılmaz, 2009):

- Keşfetmekten heyecan duyma-Kayıtsız bir katılık
- Dürtüsellik-Düşünerek hareket etme:
- Savurganlık-Tutumluluk
- Düzensizlik- Düzenlilik

Zuckerman, heyecan-uyaran arama, farklı, karmaşık, yeni, yoğun uyaran ve yaşantıları aramak ve bu yaşantılarda sosyal, fiziksel, mali ve yasal riskler almaya dayalı bir kişilik özelliği şeklinde tanımlamıştır. Yüksek seviyelerde heyecan arayanlar ve risk alanların yaptıkları/yapacakları işlerde dikkatlerinin seçici olan zevk ve ödüle yönelttikleri, düşük düzeylerde risk ve heyecan arayanlarsa dikkatlerini genelde muhtemel olumsuz neticeler üzerinde yoğunlaştırmaktadır (Arkar, 2004).

2.1.2.Zarardan Kaçınma

Zarardan kaçınma, ileride olabilecek problemler için kötümser olan endişeler, yabancılardan utanma ve belirsizlik korkusu gibi pasif kaçınan davranışları ve kolayca yorulma gibi bazı davranışların ketlenmesi ve/veya durdurulmasında kalıtsal bir yanlılık ve eğilim görülebilmektedir (Arkar, 2004). Zarardan kaçınma dört bileşenden oluşur:

- Beklenti anksiyetesi ve kötümserlik
- Belirsizlik korkusu
- Yabancılardan çekinme
- Çabuk yorulma

Tablo 3. Zarardan Kaçınma Puanlarının Belirlediği Kişilik Özellikleri

Mizaç Boyutu	Yüksek Puanlar	Düşük Puanlar
Zarardan Kaçınma	Karamsar Korkak Çekingen Yorgun	İyimser Cesur Sempatik Enerjik

Kaynak: Yılmaz, 2009.

Zarardan Kaçınma davranışsal inhibisyon sistemiyle ilgilidir. Davranışların durdurulması veya önlenmesiyle ilgili kalıtsal eğilimi simgeler (Köse vd., 2004).

Zarardan kaçınma konusunda ortalamadan daha yüksek derecede olanlar, ihtiyatlı, gergin, tedbirli, utangaç, vesveseli, kolayca yorulan ve korkak kişiler şeklinde karakterize edilir. Düşük olanlarsa, kendinden emin, iyimser, rahat, enerjik ve sempattirler (Arkar, 2005).

2.1.3.Ödül Bağımlılığı

Ödül bağımlılığı ortalamanın üstündekiler, yardımsever, çalışkan, sempatik, duyarlı, duygusal ve ödüllendirilme beklentisi ile doyumlarını erteleyen kişilerdir. Düşük olanlar ise, ilgisiz, duygusal anlamda soğuk, lakayt, katı, pratik, seçimlerinden bağımsız kişiler şeklinde kategorize edilmiştir. Pratik anlamda ödüllere cevap verirler, iyi olmuş, aferin gibi bazı sosyal pekiştirmelerin sözel sinyallere kadar duyarsızdırlar (Arkar, 2005).

Tablo 4. Ödül Bağımlılığı Puanlarının Belirlediği Kişilik Özellikleri

Mizaç Boyutu	Yüksek Puanlar	Düşük Puanlar
Ödül Bağımlılığı	Duygusal İçten Sıcakkanlı Sevecen	Tarafsız Mesafeli Soğuk Bağımsız

Kaynak: Yılmaz, 2009.

2.1.4.Sebat Etme

Sebat etme, engellenme ile yorgunluğa karşılık sebat etmeye karşı kalıtsal eğilimi ifade eder. Sebat edenler insanları engelleyebilen ödül yokluğu durumları ile karşılaştıkları zaman bu davranışların sönmesine karşılık direnç sergilemektedirler. Bu mizaç boyutunu, Mizaç ve Karakter Envanteri'nde sekiz maddeden oluşan ölçekle temsil edildiğini söylemek mümkündür. Bu davranışın idamesinin açıklanması için dört farklı davranış paradigmaları tanımlanmıştır. Bunlar:

- Tembelliğe karşılık beklenen ödül işaretlerine cevapta çabalama isteği,
- Devamlı ceza ve ödül olmamasıyla bozulmaya karşılık aralıklı olarak cezaya cevapta çok çalışma,
- Beklenilenden daha azını yapmaya karşılık aralıklı olarak engelleyen ödül alamamaya cevap olarak hırslı bir şekilde beklenilenden çoğunu yapma,
- Devamlı ödüllendirilemez ise pragmatik vazgeçmelere karşılık aralıklarla ödüle cevapta mükemmeliyetçi saplanmalar söz konusudur (Arkar, 2005).

Tablo 5. Sebat Etme Puanlarının Belirlediği Kişilik Özellikleri

Mizaç Boyutu	Yüksek Puanlar	Düşük Puanlar
Sebat Etme	Çalışkan Azimli Mükemmeliyetçi Gayretli	Tembel Şımartılmış Yararcı Yaşına göre daha az başarılı

Kaynak: Yılmaz, 2009.

Yorgunluk, engellenme, ve aralıklarla pekiştirilmeye karşılık davranışın devamlılığındaki kalıtsal bir yanlılık ve eğilim şeklinde görülebilmektedir. Azimlilik, çalışkanlık, mükemmellik ve hırslılık gözlenir (Arkar, 2004)

2.2.KARAKTER VE BOYUTLARI

Karakter kavramı, Yunanca oyarak şekil verme anlamına gelir. Mizacın üzerini oyup işlenen yapısına gönderme yapılır. Psikanalistler karakter kavramını, bireylerin ayırt edici olan özelliklerini anlayabilmek için de kullanırlar (Aslan, 2008). Karakter, çocukların büyürken kullandıkları savunma mekanizmalarını, endojen mizaç eğilimleri, çevresel değişim ve etkilere adaptasyonunun neticesi şeklinde ifade edilmektedir. Kavramsal anlamda öğrenmeye dayalı soyutlaştırma ve sembolizasyon süreçlerine karşılık gelir. Başka bir ifadeyle karakter kavramı, kişilerin göreceli bir şekilde değişmeyen, öznel anlamda bildirilen ve nesnel anlamda da gözlenebilen deneyimler şeklinde ifade edilebilir (Doksat, 2008).

Karakterin gelişim döneminde aile, okul ile çevre unsurlarının etkisi tartışılmaz. Özellikle çocukluk döneminden sonra karakterin gelişimi, üstbenlik ve vicdanın oluşmasında sıkı bir bağlantı söz konusudur. Freud Okulu'nun dört temel karakter yapısı birbirinden ayırdığını da burada belirtmek gerekir (Fromm, 2016):

- **Oral-rezeptif Karakter:** Maddi ve manevinin yanında zihinsel olarak da devamlı doyurulmak ve beslenmek isteyen insanlar bu gruptadır. Ağzını açmış, bekleyen, pasif yapıdaki bu karakterler, ihtiyacı olanları dışarıdan beklerler ve onlara bağımlı yaşarlar.
- **Oral-sadistik Karakter:** Her şeyi dışarıdan geleceğini ve kendisinin de bunu kazanma ya da hak etme adına hiç çabalamadan gerekmediğine inanmaktadırlar. Oral-rezeptiften ayrılmış tarafı da, ihtiyacı olanların başkaları tarafından kendisine doğrudan verileceğini beklemesidir.
- **Anal-sadistik Karakter:** Yeni bir şeyler yaratarak, üretileceğine inanamayanlardır. Onların bir şeye sahip olmasının tek yolu var olanları koruyarak onları kaybetmemektir.
- **Genital Karakter:** Çalışma ve sevme yeteneklerinin temel taşı olarak kabul edilir. Bunların hedefi işçilerden ziyade yöneticiliktir.

Genellikle kalıtımsal mizacın tersine, karakterin daha az kalıtımsal olması söz konusudur. Kişilerin rastgele hayat olaylarından, sosyo-kültürel öğrenmeler tarafından ılımlı olarak etkilenmektedir. Cloninger'in geliştirdiği kişilik modelinde yedi faktörlü psikobiyolojik modeli, mizacın yanında genel bir yöntemle, karakterin yapı ve karakterinin neticelerini de gösteren bir model olduğu görülmektedir. Karakteri üç temel boyuta incelemiştir (akt. Yılmaz, 2009):

- Kendi Kendini Yönetme
- İşbirliği Yapma
- Kendi Kendini Aşma

Tablo 6. Karakter Boyutları ve Puanlarının Belirlediği Kişilik Özellikleri

Mizaç Boyutu	Yüksek Puanlar	Düşük Puanlar
Kendi Kendini Yönetme	Sorumluluk sahibi Amaçlı Becerikli Kendini kabul eden Disiplinli	Suçlayıcı Amaçsız Beceriksiz Kendi kendisiyle uğraşan Disiplinsiz
İşbirliği Yapma	Temiz kalpli Empatik Yardımsever Şefkatli Vicdanlı	Hoşgörüsüz Duygusuz Bencil Kinci Fırsatçı
Kendi kendini aşma	Yaratıcı Sezgili Uysal Manevi değerlere bağlı İdealist	Geleneklere bağlı Mantıklı Şüpheli Maddeci Rölativist (Görecelilik)

2.2.1.Kendini Yönetme

Karakter, çocuğun doğumunun ardından kendisine özgü mizaç potansiyeli çerçevesinde mevcut eğilim, kabiliyet, insani ve ahlaki değerlerinin, anne, baba ve yakın olan çevresinin çocuğa öğrettiği ve kazandırdığı alışkanlıklarla karşılıklı münasebetler neticesinde, çocukta şekillenen alışkanlık, tutum ve davranışlarla varlıklarını ve nesnelere kullanma biçimleridir. Kendini yönetme, gelişimsel bir süreçtir ve bazı evre ve görünümlemler ile biçimlendirilebilir. Bunlar (Uzunoğlu, 2004):

- Diğer kişi ve toplumun suçlanması aksine, kendi seçimleriyle ilgili olarak sorumlulukları kabullenme,
- Ayır değerlendirme amaç ve hedeflerinin tespiti,
- Yeteneklerin gelişim ve sorunlarının çözümündeki güven,
- Kendi kendini kabul etmek ve kendi kendine gayret etme.

2.2.2.İşbirliği Yapma

İşbirliği yapma kabiliyeti yüksek olanlar, sosyal anlamda empatik, hoşgörülü, merhametli ve yardımsever kişiler olarak gösterilir. İşbirlikçi olmayanlarsa, sosyal anlamda hoşgörüsüz, başka insanlara karşı ilgi göstermeyen, yardım etmeyen, kinci insanlar olarak görülür. Rogers'ın konuyla ilgili olarak, diğerlerini şartsız kabul eden diğerleriyle empati yapan, kendi çıkarlarını gözetmeden başkalarının amaç ve hedeflerine ulaşmalarında yardım etmek isteyen, kolaylaştırıcı insanları tanımladığı bilinmektedir. Bunun gibi yardımsever, sosyal kabul, başkalarının haklarına saygılı ve ilgili, birbirleri ve olumlu benlik saygısıyla korelasyon gösterirler. Empati; birlik olma duygusu ve/veya diğer insanlar ile özdeşim şeklinde tanımlandığı zaman başarılı iletişim ve başkalarına karşı merhamet duymayı da mümkün kılar. Merhamet ve yardımseverlik, gelişim psikolojisi konusunda olgunlaşmanın da belirtileri şeklinde kabul görmüştür. Bu gibi affedici olma, merhametli ve başkalarına karşı davranışlardan bağımsız olma, müşfik olmayı da içermektedir. Dostlukla sevgi duyguları ve düşmanlığın yok olmasını da kapsamaktadır (Köse, 2003).

2.2.3.Kendini Aşma

Kendini aşma, bir bütünü'nün nemli ve temel parçalarının oluşturduğu her şey ile özdeşim anlamını taşımaktadır. Bu durum, her şeyin bir bütünü, bir toplamın parçası olarak birleştirici bilinç durumunu ifade eder. Birleştirici bilinç olgusunda kendilik bulunmamaktadır. Çünkü kendilikle diğerleri arasında anlamlı fark bulunmaz, kişiler basit olarak kozmoz evriminin bütünleşen parçası olduklarının farkındadırlar. Bu birleştirici yaklaşımda, doğa ve doğanın kaynaklarının kabul edilmesi, bunlar ile özdeşleşme ve/veya bunlar ile manevi ve ruhani bir birlik kurma şeklinde

tanımlanmaktadır. Kişilerde inançlara, aydınlanmaya ve ülkülere yatkınlık gibi bazı özellikler bulunur. Kendini aşan bireylerin anlayışlı, adaletli, dindar, alçak gönüllü ve sade olduklarını söylemek mümkündür. Kendini aşma puanları düşük olanlar pratik, materyalist, tarafsız, gösterişli ve kontrolcü olma eğilimi gösterirler. Bununla beraber sıkıntıları, başarısızlıklar, maddesel ve bireysel kayıplar ve ölümü devamlı kabullenme zorluğu çektikleri görülmüştür (Arkar, 2004).

2.3.ÇOCUKLUK DÖNEMİ MİZAÇ YAKLAŞIMLARI

Çocukluk dönemiyle ilgili geliştirilmiş olan ve kaynaklarda yerini alan yaklaşımların bazıları aşağıda özetlenmiştir:

1. Alexander Thomas ve Stella Chess'in Yaklaşımı: Thomas ve Chess New York Boylamsal Araştırmalarına 1956'da başlamışlardır. Yapılan araştırmada New York'ta yaşayanlar ve büyük çoğunluğu eğitimli ailelerin çocuklarından oluşturulan 84 ailenin 133 çocuğu henüz 3 aylıkken yetişkinlik dönemine kadar izlenmiştir. Araştırma neticesinde birbirlerinden farklı dokuz mizaç boyutu belirlemişlerdir. Bu boyutları aşağıdaki tabloda görmek mümkündür:

Tablo 7. Alexander Thomas ve Stella Chess'in Yaklaşımı

1	Aktivite Düzeyi	Çocuğun hareketlerindeki mevcut motor öge. Çocuğun gün içinde aktif olduğu zamanların, aktif olmadığı zamanlara oranı
2	Ritmiklik Biyolojik Düzenlilik	Çocuğun herhangi bir fonksiyonunun zaman içindeki düzenliliği
3	Yakınlaşma/ Çekingenlik	Çocuğun değişik veya yeni bir uyarana yönelik ilk tepkisi.
4	Uyumluluk	Çocuğun çevresindeki değişikliklere (ilk tepkisi ne olursa olsun) uyum sağlamadaki kolaylığı
5	Uyarılma Eşiği	Çocukta fark edilebilir bir tepki uyandırabilmek için gerekli olan uyarıcının yoğunluk düzeyi, şiddeti.
6	Tepkilerin Yoğunluğu	Çocuğun gösterdiği tepkinin (olumlu ya da olumsuz) enerji düzeyi ya da kuvveti.
7	Huyların Niteliği	Arkadaşça, memnun ve neşeli davranış miktarı ile düşmanca, huzursuz ve keyifsiz davranış miktarının karşılaştırılması.
8	Dikkat Dağılıklığı	Çevresel bir uyarının ne kadar kolaylıkla çocuğu yaptığı bir faaliyetten alıkoyduğu.
9	Dikkat Süresi ve Devamlılık	Çocuğun belli bir alana meşgul olduğu zamanın uzunluğu, seçici olarak o iş üzerine dikkatinin dağılımı. Devamlılık için dikkatini dağıtıcı ögelere karşın yaptığı işi sürdürme yetisi değerlendirilmektedir

Kaynak: Bellibaş ve ark., 2005.

2. Buss ve Plomin'in kriter temelli mizaç yaklaşımı: Bu yaklaşımda belirli özellikleri mizaç olarak değerlendirebilme hususunda belirli kriterlerin karşılanmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Kriterlerin karşılaştırmalı psikoloji alanında, özellikle Diamond'ın

yaptığı çalışmaları temel alınarak oluşturulduğu görülmektedir. Diamond, bir bireyin diğerinden ayırması için gereken özelliklerin kültür ve bireysellikten ayrı olarak bulmanın yolu hayvan çalışmaları olduğunun altını çizmiştir. Bu anlamda bütün primatların arasında dört mizaç özelliği bulunduğu belirtilmiştir:

- Korkaklık,
- Agresiflik/öfkellik,
- Bağlılık
- Dürtüsellik.

3. Goldsmith ve Campos'un yaklaşımı: Mizacı duygu alanında temel kişisel farklılıklar şeklinde ele alan Goldsmith ve Campos'un bu konudaki yaklaşımı önemlidir. Mizaç konusunda duygusallık terimiyle genel olarak olumsuz duygularda kişisel farklılıklar kast edilir. Goldsmith ve Campos, mizacı ana duygularda bulunan kişisel farklılıklar şeklinde ele almışlardır. Pozitif duyguları da mizaç terimi altında değerlendirmişlerdir. Rothbart ile beraber Goldsmith geniş bir laboratuvarında değerlendirme bataryası geliştirmişlerdir. Ardından çok boyutlu envanter geliştirip; temel bakım yapanların değerlendirmeleri kapsamında çok boyutlu bilgiler öğrenilmesine olanak tanınmıştır (Goldsmith, 1996). Bu ölçekler, temelinde beş duygusal mizaç boyutunun ölçülmesi için geliştirilmiştir:

- Motor aktivite,
- Öfke,
- Korku,
- Keyif-eğlence,
- İlgi-süreklilik.

4.Kagan'ın Biyotipolojik yaklaşımı: Kagan'ın geliştirdiği yaklaşım diğer kuramlara göre daha tümevarımsallık taşımaktadır. Tanıdık gelmeyen durumların karşısında davranışsal inhibisyonun boylamsal metodolojiyle çalışan Kagan ve arkadaşları, konuyla ilgili gerçekleştirilmiş olan ilk boylamsal araştırmada tutarlı şekilde tanıdık olamayan durum ve kişilerden kaçınmış 2 yaşında olan çocuklar aynı özelliklerini 7 yaşına geldiklerinde de sergiledikleri ve kardiovasküler sistemlerinde görülen sempatik

tonusunun normalden fazla olduğunu tespit etmişlerdir (Kagan ve ark., 1988'dan akt. Aydın, 2015).

5.Cloninger'in yaklaşımı: Birçok mizaç modelinde, mizacı çocukluk dönemiyle sınırlandırıldığı görülmektedir. Cloninger (1987), mizacın sadece çocukluk zamanında değil yetişkinlikte de olan dönem içinde değerlendirmiştir. Bu modelde dört ana mizaç özelliği;

- *Yenilik arayışı*
- *Zarardan kaçınma*
- *Ödül bağımlılığı*
- *Sebat etme*

Üç tane karakter özelliği bulunmaktadır:

- *Kendini yönetme*
- *İşbirliği yapma*
- *Kendini aşma*

6.Rothbart'ın nörobiyolojik gelişim yaklaşımı: Rothbart vd.'nin geliştirdiği kurama göre Çocuk Davranış Listesi isminde bir ölçek mevcuttur. Bu ölçekte on beş mizaç özelliği belirlenmiştir (Aydın, 2015). Bu özellikler aşağıda tablolştırılmıştır:

Tablo 8. Rothbart'ın nörobiyolojik gelişim yaklaşımı

1	Aktivite Seviyesi	Kaba motor aktivitelerinin derecesi, hareketin oran ve yaygınlığı araştırılır.
2	Kızgınlık / Hayal Kırıklığı	Sürdüdüğü etkinliğin bölünmesine veya amaçların engellenmesine bağlı olumsuz etkilenimin derecesini belirtir.
3	Yaklaşım/Olumlu Katılım	Beklenen memnuniyet verici etkinlikler için heyecanlanma ve olumlu katılımın derecesini gösterir.
4	Dikkati Odaklama	Verilen görev ve etkinliğe odaklanma ile dikkatin sürdürülmesindeki eğilim ölçülür.
5	Rahatsızlık	Işık, ses, hareket ve dokunuşla ilgili uyaranların duyu kalitesiyle ilgili olumsuz duygu dışı vurumunun oranı belirlenir.
6	Azalan Tepki/Sakinleşme	Aşırı zorlanmanın, heyecan ya da genel farkındalığın yatıştırılmasının derecesini gösterir.
7	Korku	Beklenen aşırı veya zorlayıcı ve/veya potansiyel tehdit edici durumlara bağlı huzursuzluk, üzülmeye ya da sinirliliği içeren olumsuz duygunun derecesi araştırılır.
8	Yüksek Yoğunluklu Uyarıya Memnuniyet	Yüksek seviyeli uyarının yoğunluğu, derecesi, karmaşıklığı, yeniliği ve uyumsuzluğunun yer aldığı durumlara bağlı hoşlanma ve memnuniyet derecesi tanımlanır.
9	Dürtüsellik	İlk yanıtın hızı ve şiddeti belirlenir.
10	Engelleme Denetimi	Belirgin olmayan ya da yeni durumlara veya yönergelere karşı uygunsuz yanıtın baskılanması ve planlanması kapasitesi ölçülür.
11	Düşük Yoğunluklu Uyarıya Memnuniyet	Düşük seviyeli uyarının yoğunluğu, derecesi, karmaşıklığı ve uyumsuzluğunun yer aldığı durumlara bağlı hoşlanma ve memnuniyet derecesi gösterilir.
12	Algısal Hassasiyet	Beş duyusuna yönelik uyaranlara olan hassasiyetin derecesi anlaşılır.
13	Mutsuzluk	Acı duyma, hayal kırıklığı ve nesne kaybı ya da kaybetme tehdidine bağlı enerjide azalma ve duygu durumunda çökme ve olumsuz duygunun derecesi belirlenir.
14	Utangaçlık	Yeni ve belirsiz durumlarda tereddütlü ve çekingen yaklaşım araştırılır.
15	Gülümseme ve Kahkaha	Uyarının yoğunluğu, derecesi, karmaşıklığı ve uyumsuzluğunun değişmesine verdiği olumlu duygusal yanıtın derecesi ölçülür.

Kaynak: Sarı ve ark., 2012

2.4.MİZAÇ VE KARAKTER FARKLILIKLARI

İnsanların duygusal özelliklerinin anlatılması için kullanılan mizaç kavramının birinin kendine özgü doğuştan getirmiş olduğu fizyolojik nitelikler ile ilgili psikolojik tutumu şeklinde ifade edilir. Mizaç, yaşama pozitif ya da negatif tepkiler vermeye sebep olmaktadır. Neşeli ya da hüzünlü bir mizaca eğilimde atılganlık ya da

çekingenlik eğilimi gibi yaşamın ilk dönemlerinde çıkması bu özelliğinin kalıtımsal gibi belirlendiğini belirtmek gerekir (Goleman, 1998).

Karakter de çoğunlukla insanların kişiliğinde olan, doğuştan gelen ve çevrenin de etkisi ile kuvvetli bir şekilde ortaya çıkan eğilimler bütünüdür. Kişiliğin oluşması için insanların erişkin yaşa gelmeleri, kendini tanımaları, değerlendirmeleri gerekmektedir. Karakter, bireyin ilk yaşlarından sonra çeşitli değer yargılarının benimsemesi ile gelişmektedir (Yıldız, 2001).

Mizaç ile karakter kavramlarının farklılığının işlemsel bellek ve önermesel bellek arasında bulunan farklılığın belirlenmesini sağlayan etmenlerden biri olduğunu söylemek mümkündür. Başka bir ifadeyle, mizacın algısal/bazlı becerilerde görülen kişisel farklılıkları yansıtmaktayken ki bu işlemsel bellektir; karakter kişilerin öz/benliğini bütün deneyimleri içinde konumlayarak oluşturulan öğrenmeler neticesinde oluşan nitelikleri kapsamaktadır ki bu da önermesel bellektir. Bu anlamda karakter gelişimi sadece insanda bulunan empatik sosyal paylaşımlar, yaratıcı sembolik yaratımlar, kişilerin kendini yönlendirdiği davranışlar gibi daha ziyade soyut sembolik işlemlere bağlıyken, mizaç daha ziyade algı temellidir. Yani kişiyi doğduğu zamandan sonra gözlenebilir kişisel farklılıklar olup, bütün omurgalılarda bulunması söz konusudur (Aydın, 2015).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARINA GENEL YAKLAŞIM: DUYGUSAL VE FİZİKSEL İSTİSMAR

3.1. ÇOCUK İSTİSMARININ TANIMI

Çocuk koruma kanununda çocuk tanımlaması; “daha erken yaşlarda ergin olsa dahi, on sekiz yaşını dolduramamış kişi” olarak yapılmıştır. Bu tanımın Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin birinci maddesinde geçen “Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır” ifadesini de destekler niteliktedir. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu “18 yaşını doldurmamışların” da ergin sayılmasına imkan sağlamıştır. Bu anlama göre 15 yaşını dolduran çocukların kendi istekleri ve velilerin rızasıyla mahkeme tarafından ergin kabul edilmesi mümkündür (Sözen, 2005).

TDK (2016)’nın istismar kavramı tanımı, “birilerinin iyi olan niyetlerini kötüye kullanma, sömürme-sömürü” olarak, ihmal tanımıysa “gerekli olan ilgiyi gösterememe, boşlama, savsama, savsaklama ve önem vermeme” olarak tanımlamıştır. İngilizce olarak “child abuse and neglect” şeklinde geçen kelimenin Türkçe karşılığı ise genel olarak “çocuk istismar ve ihmali”dir. Buna karşılık “abuse” kelimesinin yerine örselenme, sömürü, kötü muamele ve ezim kelimelerinin kullanıldığı görülmektedir (Kocaer, 2006).

Dünya Sağlık Örgütü 1999 yılında Çocuk İstismarını Önleme Toplantısı’nda bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda çocuk istismar ve ihmali tanımlamasına yer verilmiştir. Çocuktan sorumlu olanların kendisine karşı hissedilen güven ve fiziksel güçleri kullanıp çocuğun sağlığına, gelişimine ve/veya yaşamasına zarar verebilen ya da vermeye sonuçlanacak olan davranışlarda bulunmak şeklinde ifade edilmiştir. Bu tanımlamaya göre çocuğun gelişimiyle ilgili olarak yapılan tehditlerin vurgulandığını söylemek

mümkündür. David Gil'in 1981'de çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili tanımlamasına bakıldığında, 'insanların yaptıkları ve/veya yapmaları gereken durumda yapmadıkları davranışlar ya da insanların yarattığı veya tolere edilen şartlardan kaynaklı, çocukta bulunan gizilgüçlerin ortaya koymak, yeteneklerin geliştirmesini engellenme' şeklindedir. Bu tanım ile çocuğun gelişiminin engellenmesine neden olabilecek olan davranışların çocuğun ihmal ve istismarı kapsamında alındığı görülür (akt. Zeytinoglu, 2002).

Konu ile ilgili olarak yapılan çalışmaların son zamanlarda artmasıyla beraber yapılan tanımların kapsamının da genişlediği dikkat çekmektedir (Polat vd., 1997). Taner ve Gökler (2004)'in yaptığı tanımlama buna en iyi örnektir. Çocuk istismar ve ihmalinin, anne baba ve ya bakıcı gibi bir yetişkinin çocuğa uyguladığı, toplumsal kural ve profesyonel kişiler tarafından hasar verici veya uygunsuz şekilde nitelendirilen, çocuğun gelişmesini engelleyen ve kısıtlayabilen eylem ve ya eylemsizliklerin tamamı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, bu eylem ve eylemsizliklerin neticesinde çocuğun ruhsal, fiziksel, sosyal ya da cinsel bakımdan zarar gördüğü, güvenlik ve sağlığının tehlikeye girdiği görülür (Taner ve Gökler, 2004).

Bu tanımlamalardan yola çıkarak çocuk istismarının özelliklerini aşağıdaki gibi maddelemek mümkündür (Şanyüz, 2009):

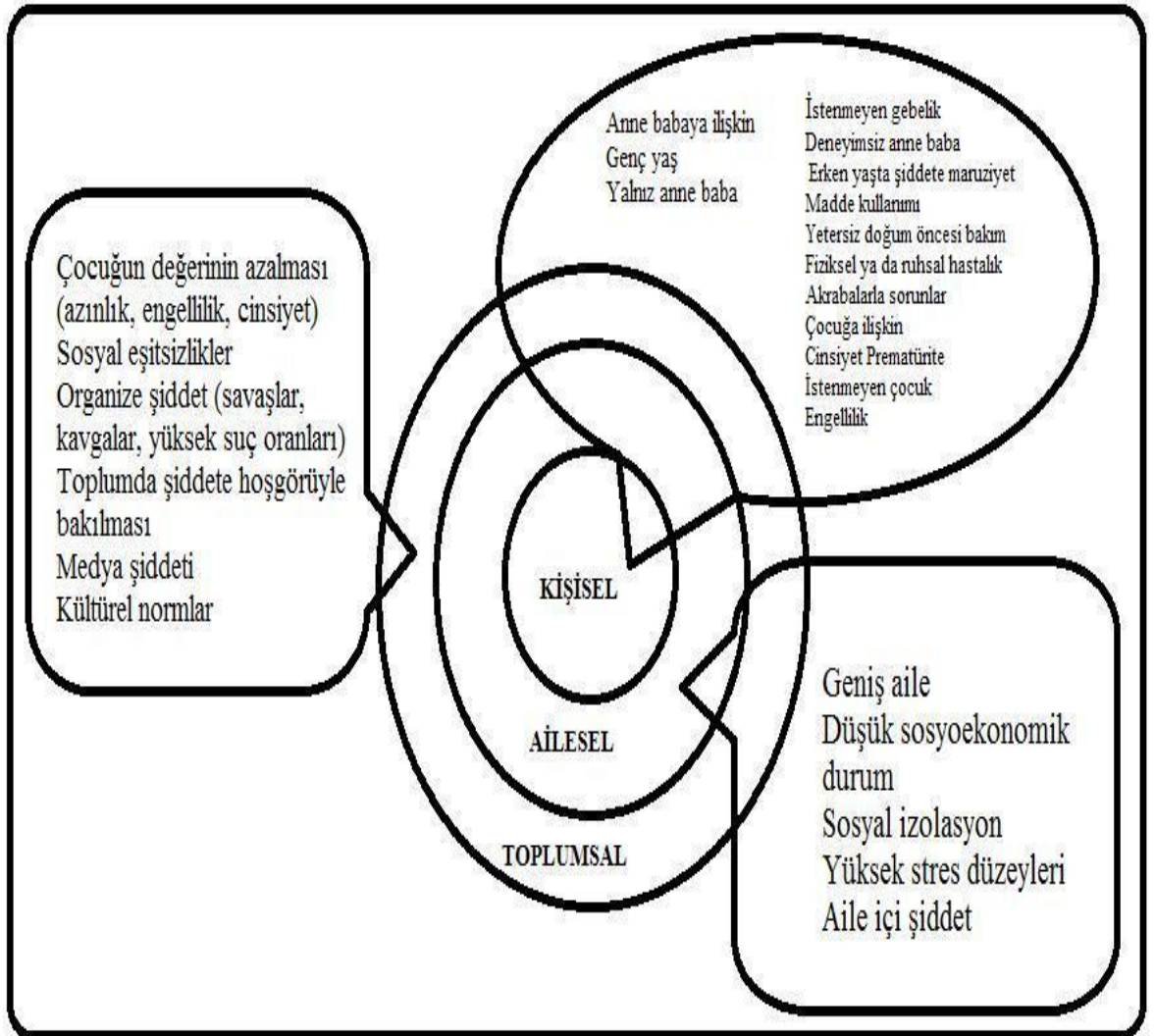
- Kasıtlı bir şekilde çocuğa zarar verme,
- Sosyal olarak yasaklanan bir hareket,
- Hareketin istismar olmasıyla ilgili uluslararası seviyede görüş birliğinin sağlanması,
- Toplu bir şekilde değil kişi olarak sebep olma,
- Sadece bir ve/veya birden fazla çocuğun zarar görmesi.

Günümüzde kabul gören en genel tanımı çocuk istismarı çocukların en başta ana babalarının, bakmak ile yükümlü olan kimse ve diğer erişkinler tarafından duygusal,

fiziksel, cinsel veya zihinsel gelişimlerinin engellenmesine neden olan ya da beden ve/veya ruh sağlığının zararlı olması durumlar ile karşı karşıya bırakılması olarak ifade edilebilir (Beyhun, 2002).

İhmal ve istismarın belirlenme ve önlenmesinin ön şartı, çocuk istismar ve ihmalinde rol oynayan faktörlerin bilinmesidir. Bu kapsam içinde okullarda öncelikli olarak risklerin belirlenmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Çocuk istismarının risk faktörlerini aşağıdaki şekilde net olarak görmek mümkündür:

Şekil 3. Çocuk istismarı risk faktörleri

Kaynak: Turhan ve ark., 2006

3.2. ÇOCUK İSTİSMARI TÜRLERİ

Çocuk istismarını beş kategoride incelemek mümkündür:

3.2.1. Fiziksel İstismar

Dünya Sağlık Örgütü (2006)'ün fiziksel istismar tanımlaması; çocuğun üzerinde sorumlu olan, güçlü olan ve/veya çocuğun güvendiği bir aile veya herhangi birinin, çocuğun zarara uğraması veya zarar tehditlerine maruz kalmasına sebep olması şeklindedir. Bu durumun bir kere ya da tekrarlanması muhtemeldir. Wolfe (2011)'ye göre fiziksel istismar, çocukların sağlıkları üzerinde uzun sürede negatif etkileri görülen şiddet davranışı şeklinde ifade edilmiştir. Çocuğun vücudunda herhangi bir bölgede kasıtlı olarak bir kuvvet uygulama, kazanın dışında yaralanmalara sebep olan davranışlar şeklinde tanımlanmaktadır. Çocuklukların erken dönemlerde şiddet görmeleri henüz olgunlaşma sürecinde olan beyinde olumsuz etkilenmeye neden olur. Ayrıca yaşının kaç olduğu da pek önemli değildir. Bütün çocukların uzun süreler şiddete maruz kalmaları çeşitli sağlık sorunlarına neden olabilir (UNICEF, 2007).

Özetle, çocuğun kazanın dışında sebeplerle yaralanması durumu ve/veya ailesinin yeteri kadar gözetilmemesiyle ilgili olarak gelişebilen kazaları kapsamaktadır. Çocukların sıklıkla kaza geçirdiğini söylemek mümkündür. Bu kazaların, yaşlara uygun olmaması, kendi kendisine olma olasılığının düşük olduğu durumlarda istismardan şüphelenilmelidir. Bu hasarı bir çocuğun başka bir çocuğa yaptığı söyleniyor ise o çocuğun bunu yapıp yapamayacağı durumunun sorgulanması gerekir. Kazanın dışında yaşandığı travmaların genel olarak çocuğun ana ve babasının cezalandırmaları durumunda ve/veya ana ve babanın kontrolü kaybettiği durumlarda ortaya çıkmaktadır. Sıkça görülen ise dövmedir. Seyrek rastlanan ise yanık, kesici travma, zehirlenme ve boğulmadır (Kara vd., 2004, s. 142).

3.2.2. Cinsel İstismar

Cinsel istismarın çocuk istismarı tiplerinin içinde tespit edilmesi en zor olan istismar türüdür (Polat, 2007). Çocuğa bir erişkinin; cinsel uyarıcı ve doyum gibi yaklaşımları ve kullanılması, fuhuşa zorlanma ve pornografi gibi kimi suçlar için cinsel obje şeklinde

kullanılması durumudur. Genital bölgeye dokunmak, teşhircilik, ırza geçme ve pornografi olarak geniş bir yelpazede bütün davranışları kapsar. Cinsel istismarın şiddet içermesi gerekmemektedir, çocuğun rıza aranmaz (Ovayolu vd., 2007).

Çocukların yaşadığı cinsel istismarın önemli halk sağlığı sorunları arasında yerini aldığı görülmektedir. Uzun vadede de olumsuz neticelere neden olmaktadır. Bu sonuçlarda tek bir sendrom görülmez, fakat cinsel istismarın risk faktörü şeklinde kabul edilir. Özellikle de kaygı bozukluklarının cinsel istismara uğramış olan çocuklukların kısa vade içerisinde ortaya çıkmaktadır (Taner ve Gökler, 2004). Konuyla ilgili olarak yapılan bir çalışmada, kadınlarda uyuşturucu bağımlılığının yüksek oranlarda çocukluk döneminde cinsel istismara uğramış olan kişilerde ortaya çıkabildiği, daha sıkça cinsel sorunlar, depresyon ve çok eşlilik görüldüğü ortaya koyulmuştur (Kurtay ve ark, 2004). Cinsel istismara uğramış olan bir çocukta aşağıdaki olgulara rastlanır;

- Zedelenmiş cinsellik: Cinsel tutum ve duyguların normal gelişimlerinden sapabilmesi ve uygunsuz biçimlerden alabilmesi söz konusudur (Polat 2007).
- İhanet duygusu: İstismarcı olan çocuğun onlara duymuş olduğu güvenin sarsılması ve çocuk döneminde ihanete uğrayan duygularının yerleştiği görülür.
- Acizlik: Çocuklar irade ve istekleri dışında cinsel hedefli kullanıldığı zaman ve bu durumun engellenememesi durumunda kendilerini aciz ve çaresiz hissedebilmektedir.
- Damgalanma: Cinsel istismar olaylarına eşlik ettiği görülen utanç, kötülük ve suçluluk gibi bazı kavramların zaman içinde çocuktaki benlik algısına karışırlar ve kendisini böyle algılamaya başlarlar (Ovayolu ve ark 2007).

Cinsel istismar konusuyla ilgili olarak yanlış bilinen inanç ve bu inançların doğrularını aşağıdaki tabloda görmek mümkündür (Polat, 2007):

Tablo 9. Cinsel İstismar Konusuyla İlgili Bilinen Yanlışlar ve Doğruları

YANLIŞ	DOGRU
Çocuklar cinsel istismarı hayal güçlerinin genişliği nedeniyle uydururlar.	Çocuklar bu konuda genellikle yalan söylemezler. İlk kural çocuğa inanmak olmalıdır.
Yaşanmış bir iki olay önemli değildir. Çocuklar olan biteni çabuk unuturlar.	Bir kez olan ya da tekrarlayan cinsel istismar çocuğun ruhsal ve fiziksel sağlığı açısından ciddi derecede zarar vericidir.
Olayı provoke eden çocuklar, şirin ve cazip kız çocukları, evden kaçan çocuklar, ihmal edilmiş çocuklar potansiyel kurbanlardır.	Kurbanlar her sosyo-ekonomik ve her sosyo-kültürel gruptan olan kız ve erkek çocuklar olabilir.
Parklar, genel tuvaletler, ıssız sokaklar, karanlık yerler, boş inşaat sahaları tehlikeli bölgelerdir.	Olayın olduğu yer genellikle ev, okul, ev ile okul arasındaki yol gibi çocuğun içinde bulunduğu yakın çevresidir.
İstismarcılar genellikle yaşlı ve yabancı erkeklerle, sokaktaki hırpani serserilerdir.	Olguların %80-95' inde fail, 20-40 yaşları arasındaki, kurban tarafından tanınan evli ve çocuklu erkeklerdir.

Kaynak: Polat, 2007.

3.2.3. Aile içi Cinsel İstismar: Ensest

Ensest'in kelime anlamı, arasında kan bağı bulunan alt ve üst soyun arasında, anne, baba bir ya da baba bir ve ya anne bir kardeşlerin arasında, dayı, amca, teyze ve halanın arasında, boşanmış bile olsa karıyla kocanın alt ve üstsoyu arasında, evlatlıkla evlat edinen ve bunlardan biriyle diğerinin karı veya kocası arasında görülen cinsel içerikli temaslar şeklindedir (Sezgin, 1993). Ensest ile ilgili olarak düşünölen risk faktörlerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Alkolik baba
- Alışılmışın dışında şüpheci ya da bağnaz baba,
- Otoriter baba,
- Annenin olmaması ya da aile içinde koruyucu bir güç olmaması,

- Annenin işini yapan ve anne rolünü üstlenen kız çocuğu olmak,
- Anne ve babanın biten ya da sorunlu olan cinsel yaşantıları,
- Babanın kontrolünün sınırlanmasına neden olan faktörler: sınırlı zeka, madde bağımlılığı ve psikopatoloji gibi,
- Küçük kız çocuğunda aniden görülen baştan çıkarıcı tavırlar,
- Çocuğun diğer insanlar ile arasına yakın ilişkiler kurulmasının yasaklanması,
- Anne ve babanın başka kişilere karşı paranoid ve düşmanca bir tutum sergilemesi,
- Anne ve/veya babanın ya da her ikisinin birden ailesinde önceden görülen ensest ilişki,
- Babanın puberte dönemlerinde kızına karşılık aşırı şekilde kıskançlık sergilemesi (Zeytinoğlu ve Kozcu, 1990).

Ensest sıklıkla görüldüğü yaşlarda altı ile on bir yaşları arasındadır. Ardından sıfır ile beş yaş grubu ve sonra da on iki ile on beş yaş grubu gelir. Ortalama yaşsa yedidir. Ancak iki yaşında olan çocuklarda görülmüştür. Kaynaklarda yedi günlük bebek olgusuna dahi rastlamak mümkündür (Search, 1993).

3.2.4. Pedofili

Parafili kısaca cinsel sapkınlık anlamında kullanılır. İnsanların çoğunluğunun cinsel objesi yetişkin olan insanlardır. Ancak, bir bölüm insan da cinsel partner ve doyum amacıyla yetişkinleri değil, çeşitli nesnelere ve çocukları seçer. Parafiller çocuk ile cinsel ilişki, kendilerinin cinsel organlarını göstermek ve çocuğun cinsel organını görme gibi fantezi, dürtü ve eylem hevesleri bulunan kişilerdir. Bu tip insanların çoğunluğuysa henüz ergenliğe gelmemiş çocukların cinsel obje şeklinde benimsemeleri ve bu kişilerin yetişkinler ile ilişkiyi istememeleri söz konusudur. Bunlara pedofil adı verilir (Yüksel, 2002).

Pedofili, en az on altı yaşında olan birinin, en az altı aylık sürede, ergenliğe girmemiş olması, kendinden en az beş yaş küçük olan bir çocuk ile cinsel etkinliklerde bulunmayla ilgili olarak yoğun, uyarıcı fantezileri, cinsel dürtüleri ya da davranışlarının yineleyen bir şekilde ortaya çıkıp eyleme dönüştürülmesidir. Pedofil, çocuklara cinsel ilgilerinin genel olarak ergenlik döneminde ortaya çıktığı görülmüştür. Ancak yetişkin yaşlar da gelişebilmesi söz konusudur (Erdoğan, 2010). Dünya Sağlık Örgütü, pedofilleri temel anlamda on sekiz yaşın üzerindeki erkekler olarak, ergenlik yaşının öncesinde –on iki yaşın altı- bir çocuğa yönelik sergilediği anormal sapkınlıkla cinsel istekler duyan kişiler şeklinde ifade etmiştir. Temelde iki biçimde karşılaşırlar:

- Özel Tip: Yalnızca çocuklara karşı çekim duyan pedofiller.
- Özel Tip Olmayanlar: Hem çocuk hem de yetişkinlere karşı ilgi duyan pedofiller.

Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı Revize Edilmiş olan 4. Baskı (DSM- IV- TR)'ya göre pedofilinin tanı ölçütlerini aşağıdaki tabloda görmek mümkündür (akt. Erdoğan 2010):

Tablo 10. DSM- IV- TR'a göre pedofili ölçütleri

<p>Pedofili DSM-IV-TR Tanı Ölçütleri</p> <p>A. En az 6 aylık bir süre boyunca, kişinin ergenlik dönemine girmemiş bir çocukla ya da çocuklarla (genellikle 13 yaşlarında ya da altında olanlarla) cinsel etkinlikte bulunma ile ilgili yoğun, cinsel yönden uyarıcı fantezilerinin, cinsel dürtülerinin ya da davranışlarının yineleyici bir biçimde ortaya çıkması.</p> <p>B. Bu fanteziler, cinsel dürtüler ya da davranışlar klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, mesleki alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında bozulmaya neden olur.</p> <p>C. Bu kişi en az 16 yaşındadır ve A Tanı Ölçütündeki çocuk ya da çocuklardan en az 5 yaş daha büyüktür.</p> <p>Not: 12-13 yaşlarında biri ile cinsel ilişki sürdüren geç ergenlik dönemindeki bir kişiyi buraya katmayınız.</p> <p>Varsa belirtiniz:</p> <p>Cinsel Yönden Erkeklerle İlgi Duyan</p> <p>Cinsel Yönden Kızlara İlgi Duyan</p> <p>Cinsel Yönden Her İki Cinsde İlgi Duyan</p> <p>Varsa belirtiniz:</p> <p>Ensestle Sınırlı ise</p> <p>Tipini belirtiniz: Tekeğilimli Tip (Sadece çocuklara ilgi duyar.)</p> <p>Tekeğilimli Olmayan Tip</p>

Kaynak: Polat, 2007.

Pedofili suçtur ve tedavi edilmesi gerekli olan bir hastalıktır (Polat, 2007). Psikoterapilerin, ilaca dayalı olan terapiler, cerrahi kastrasyon -testislerin alınması- gibi tedavi yöntemlerinin uygulandığı görülür. Ancak bireyin tedaviyi istememesi durumunda hiçbir tedavi yönteminin de etkili olmadığını belirtmek gerekir (Erdoğan 2010).

3.2.5. Duygusal İstismar

Duygusal istismar, çocuklarda duygusal, bilişsel veya diğer zihinsel bozukluklara yol açan ve/veya olabilecek olan davranışları kapsamaktadır. Neredeyse tüm çocukların duygusal istismar ve/veya ihmal davranışları yaşadığı/maruz kaldığı görülür. Ancak bunun tekrar edici durumlarında çocuklarda kalıcı zihinsel veya psikolojik hasarlar oluşabilmektedir. Duygusal istismarın çocukların duygularıyla birlikte buna eşlik etmesi muhtemel davranışlara sürekli, tekrar eden biçimde uygunsuz duygusal tepkiler verdikleri de görülmektedir. Duygusal istismarın çocukların duygusal gelişimlerini engellemesi ve bebeklerin konuşma gelişimlerini sekteye uğratması söz konusudur. Çocukların duygularının uygun olarak kontrol ve ifade etme becerilerini de yavaşlatması mümkündür (Polat, 2002).

Bunun yanı sıra çocukların sosyal, eğitimsel ve kültürel gelişimleri, psikolojik gelişimleri, yetişkinler ile ilişkileri ve kariyer gelişimlerini de olumsuz olarak etkilemektedir. Çocuğun anne ve babasının reddedilme ve kabul edilmesi de çocuğun genel uyumunu da etkiler. Başka bir deyişle; çocukların aileden red/kabul algılarının davranışsal, duygusal ve bilişsel-sosyal gelişimlerinin üzerinde de etkileri bulunmaktadır. Reddedilmiş olan çocuklar, kendilerini bağımlı, saldırgan, kendisine güvenli ve yeterliliği düşük şekilde değerlendirilmektedir (Mete, 2015).

Çocuk ve gençler, kendilerini etkileyebilen davranış ve tutumlara maruz kalmaları ya da ihtiyaç duydukları sevgi, ilgi ve bakımdan yoksun olmaları bilimsel ve toplumsal standartlara bakıldığında psikolojik olarak hasara uğratılmış durumda oldukları görülür. Çocuğa göre güce sahip olanlar genel olarak çocuğun kendi yakın çevrelerinde bulunanlar tarafından gerçekleştirilmektedir (Mete, 2015). Duygusal

istismara yaşayan çocukların ailelerinden uzaklaşmaları, gergin olmaları, bağımlı olan kişilik, değersiz ve duygularının geliştirilmesi, uyumsuzluk ile saldırgan davranışlarda bulunmaya sıkça rastlanmaktadır (Polat, 2002).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

4.1.ÇALIŞMA GRUPLARI

Bu tez çalışmasının örneklemini İstanbul ili içerisinde bulunan iki özel vakıf üniversitesindeki öğrenciler oluşturmuştur. Çalışmada deney grubu olarak İstanbul Gelişim Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi bünyesinde bulunan Psikoloji Bölümü'nde okumakta olan öğrenciler yer almıştır. Kontrol grubu olarak ise Üsküdar Üniversitesi Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi'nin (MDBF); Bilgisayar Mühendisliği, Moleküler Biyoloji ve Genetik bölümlerinde okumakta olan öğrenciler çalışmaya alınmıştır. Çalışmada kullanılan veri toplama araçları toplamda 50 MDBF öğrencisine ve 50 Psikoloji bölümü öğrencisine verilmiştir. Veri toplama araçları öğrencilerden toplandıktan sonra, form ve ölçekleri eksik doldurduğu görülen 6 MDBF öğrencisi ve 9 Psikoloji bölümü öğrencisi çalışmadan çıkarılmıştır. Böylece 44 MDBF ve 41 Psikoloji Bölümü öğrencisinin verileri çalışmaya dahil edilmiştir.

4.2. ÇALIŞMA SÜRECİ

Çalışma verilerinin toplanması, etik kurul onayını takiben başlatılmış ve yaklaşık 3 ay içerisinde tamamlanmıştır. Katılımcılara ders saatleri içerisinde ulaşılmış ve kısaca çalışma hakkında bilgi verildikten sonra yazılı onamları istenmiştir. Kabul eden öğrencilere form ve ölçekler teslim edilmiştir. Verilen veri toplama araçları aynı gün ya da sonraki gün öğrencilerden geri alınmıştır.

4.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE ÖZELLİKLERİ

1. Sosyodemografik veri formu: Bu form, çalışmaya katılan öğrenciler hakkında genel bilgilerin elde edilmesi amacıyla çalışmacılar tarafından oluşturulmuştur. Olguların sosyo-demografik verilerini belirlemek için tarafımda düzenlenmiş olan bilgi formudur. Çalışmaya katılan yetişkin bireylere uygulanmıştır. Form aracılığıyla bireylere (yaş ve cinsiyet) bilgiler öğrenilerek, sosyo-demografik verilerle mizaç ve karakter ilişkisi sorgulandı. Formda bulunan sorular aşağıdaki gibidir (Ek-1).

1. Cinsiyet
2. Kardeş Sayısı
3. Anne ve Baba
4. Bölümünüzü isteyerek mi seçtiniz?
5. Çocukluğunuz nasıl geçti?
6. Çocukluğunuza dair hatırladığınız olumsuz düşünceleriniz mevcut mu?
7. Çocukluk döneminde kendinizi yeterince ifade edemediğinizi düşündüğünüz oldu mu?
8. Çocukluğunuzda kendinizi anlaşılmıyor hissettiğiniz oldu mu?
9. Çocukluğunuzda kendinizi yalnız hissettiğiniz zamanlar oldu mu?
10. Anneniz çalışıyor mu?
11. Babanız çalışıyor mu?
12. Bu bölümü seçmiş olmanızda belirli bir sebep var mı?
13. Aile içi fiziksel veya psikolojik şiddete maruz kaldığınız oldu mu?
14. Yaş

2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ): Bernstein ve arkadaşlarının geliştirdiği ölçekte değerlendirme araçlarından üçü travmanın minimizasyonunu ölçen maddeden oluşturulmuştur. Ölçekte 28 soru oluşmaktadır. Bu ölçekle beraber çocukluk çağı fiziksel, cinsel ve duygusal ihmalini konu edinen beş alt puan ve bunların birleşiminden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri 1 ile 5 arasında puanlanmaktadır. Ölçeğin Türkçe'ye adaptasyon, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında cinsel ve fiziksel istismar için 5 puanın üzeri, fiziksel ihmal ve duygusal istismar için 7 puanın üzeri, duygusal ihmal için 12 puanın üzeri, toplam puan için ise 35 puanın üzeri kesme noktası olarak önerilmiştir (Ek-2).

3. Mizaç ve Karakter envanteri: Bu formu Cloninger ve arkadaşları 1993 ile 1994 yılları arasında geliştirmişlerdir. Envanterde kişilik yapısı ve gelişimi tanımlanmak için amaçlanmıştır. Türkçeye uyarlamasıysa 2001'de Köse ve Sayar tarafından geliştirilmiştir ve Türkçe olarak TCI şeklinde çevrilmiştir. Cloninger tarafından da onaylanmıştır. Cloninger kişiliğin iki temel bileşeni olan mizaç ve karakterdeki normal ve anormal varyasyonları açıklayan boyutsal, psikobiyolojik bir kişilik modeli temel

olarak geliştirmiştir. 240 soruluk bir ölçektir ve sorular hasta tarafından ‘‘doğru, yanlış’’ şeklinde cevaplandırılır. Türkiye’ de geçerlilik güvenirlik alışması Köse ve ark tarafından yapılmıştır. TCI içerik olarak 15 yaş ve üstü bireyler için uygulama alanına sahiptir. TCI leğinin değerlendirilmesinde bazı maddeler tersine puanlanmaktadır. Bu maddelerin puanlanmasında Yanlış seçeneği işaretlenen maddeler 1 puan alır (Ek-3).

4.4. VERİ ANALİZ YÖNTEMİ

Bu araştırmada katılımcılarda elde edilen verilerin analizleri IBM SPSS 21.00 programı kullanılarak yapılmıştır. Örneklem grubunun bağımsız değişkenlerin etkisini incelemek için parametrik analiz yöntemleri kullanılmıştır. Örnekleme ait sosyodemografik veriler için betimsel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Örneklem grubunu oluşturan iki grup arasında bağımsız değişkenler açısından fark olup olmadığını anlamak için ise Student T-Testi yöntemi kullanılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

5.1. İSTATİSTİKSEL DEĞERLENDİRME

Bu bölümde, çalışmada yer alan Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi'nde (MDBF) okuyan 44 ve Psikoloji Bölümü'nde okuyan 41 yani toplamda 85 öğrenciye uygulanan Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ile Mizaç ve Karakter Envanteri'ne ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Çalışmada yer alan gruplara ilişkin sosyodemografik özelliklere ait bilgiler Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Örneklemi Oluşturan Grupların Sosyodemografik Özellikleri

Demografik Özellik	MDBF Öğrencileri (N=44)		Psikoloji Bölümü Öğrencileri (N=41)		Toplam (N=85)	
	N	%	N	%	N	%
Cinsiyet						
Kadın	13	33.3	26	66.7	39	100
Erkek	13	54.2	11	45.8	24	100
Kardeş Sayısı						
Bir	2	28.6	5	71.4	7	100
İki	21	70	9	30	30	100
Üç	12	54.5	10	45.5	22	100
Dört	4	40	6	60	10	100
Beş	3	21.4	11	78.6	14	100
Anne ve Baba						
Birlikte yaşıyor	38	50.7	37	49.3	75	100
Boşanmış	2	66.7	1	33.3	3	100
Diğer (Vefat v.s.)	4	66.7	2	33.3	6	100
Bölümünüzü isteyerek mi seçtiniz?						
Evet	40	51.3	38	48.7	78	100
Hayır	4	57.1	3	42.9	7	100
Çocukluğunuz nasıl geçti?						
İyi	34	54	29	46	63	100
Kötü	0	0	1	100	1	100
Orta Derecede	7	38.9	11	61.1	18	100
Bilmiyorum	3	100	0	0	3	100
Çocukluğunuza dair hatırladığınız olumsuz düşünceleriniz						

mevcut mu?						
Evet	10	35.7	18	64.3	28	100
Hayır	15	57.7	11	42.3	26	100
Belki	18	62.1	11	37.9	29	100
Bilmiyorum	1	50	1	50	2	100
Çocukluk döneminde kendinizi yeterince ifade edemediğinizi düşündüğünüz oldu mu?						
Evet	20	47.6	22	52.4	42	100
Hayır	16	61.5	10	38.5	26	100
Bilmiyorum	8	47.1	9	52.9	17	100
Çocukluğunuzda kendinizi anlaşılmiyor hissettiğiniz oldu mu?						
Evet	21	46.7	24	53.3	45	100
Hayır	23	57.5	17	42.5	40	100
Çocukluğunuzda kendinizi yalnız hissettiğiniz zamanlar oldu mu?						
Evet	19	44.2	24	55.8	43	100
Hayır	25	59.5	17	40.5	42	100
Anneleriniz çalışıyor mu?						
Evet	9	56.3	7	43.8	16	100
Hayır	35	50.7	34	49.3	69	100
Babanız çalışıyor mu?						
Evet	35	48.6	37	51.4	72	100
Hayır	9	75	4	25	13	100
Bu bölümü seçmiş olmanızda belirli bir sebep var mı?						
Evet	33	52.4	30	47.6	63	100
Hayır	7	53.8	6	46.2	13	100
Bilmiyorum	4	44.4	5	55.6	9	100
Aile içi fiziksel veya psikolojik şiddete maruz kaldığınız oldu mu?						
Evet	2	28.6	5	71.4	7	100
Hayır	39	59.1	27	40.9	66	100
Bilmiyorum	3	25	9	75	12	100
	Ort.	ss	Ort.	ss	Ort.	ss
Yaş	22.64	2.46	22.22	2.06	22.43	2.26

Katılımcılara, Mizaç ve Karakter Envanteri uygulanmış olup sonuçlar Tablo 12’de belirtilmiştir. Tablo incelendiğinde envanterin alt ölçeklerinden İş Birliği Yapma toplam puanı ($t=-1.875$, $p<.05$) ve Temiz kalplilik vicdanlılık-Kendi kendine yara sağlama alt boyut puanları ($t=-1.766$, $p<.001$) açısından gruplar arasında anlamlı bir

fark olduğu bulunmuşken, diğer alt ölçek ve boyutlar açısından gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Tablo 12. Mizaç ve Karakter Envanter Puanları Açısından Grupların Karşılaştırılması

	Ölçümler	Grup	N	Ortalama	S	sd	t	p	
Yenilik Arayışı	Keşfetmekten heyecan duyma-Kayıtsızlık	MDBF	44	6.5	2.06	80.59	-0.386	.398	
		Psikoloji	41	6.68	2.28				
	Dürtüsellik-İyice düşünme	MDBF	44	3.91	1.68	82.93	0.906	.908	
		Psikoloji	41	3.58	1.61				
	Savurganlık-tutumluluk	MDBF	44	4.25	2.08	82.83	-1.415	.845	
		Psikoloji	41	4.85	1.85				
	Düzensizlik-Düzenlilik	MDBF	44	4.64	1.74	79.14	1.430	.426	
		Psikoloji	41	4.05	2.02				
	Toplam Puan	MDBF	44	19.52	3.74	77.63	0.334	.215	
		Psikoloji	41	19.22	4.55				
	Zarardan Kaçınma	Beklenti endişesi ve karamsarlık-sınırsız iyimserlik	MDBF	44	4.98	2.06	76.01	1.380	.180
			Psikoloji	41	4.27	2.62			
Belirsizlik korkusu		MDBF	44	3.68	2.35	82	0.727	.227	
		Psikoloji	41	3.34	1.96				
Yabancılardaki çekinme		MDBF	44	3.27	2.38	82.72	1.627	.858	
		Psikoloji	41	2.44	2.35				
Çabuk yorulma ve dermansızlık		MDBF	44	4.43	2.18	83	-0.069	.726	
		Psikoloji	41	4.46	2.01				
Toplam Puan		MDBF	44	16.09	7.37	82.72	1.009	.942	
		Psikoloji	41	14.49	7.27				
Ödül Bağımlılığı	Duygusalılık	MDBF	44	6.98	2.06	83	-1.008	.845	
		Psikoloji	41	7.41	1.94				
	Bağlanma	MDBF	44	4.30	1.64	77.64	-0.546	.153	
		Psikoloji	41	4.51	1.99				
	Bağımlılık	MDBF	44	2.39	1.70	81.13	-0.012	.116	
		Psikoloji	41	2.39	1.36				
	Toplam Puan	MDBF	44	13.52	3.52	82.63	-1.180	.347	
		Psikoloji	41	14.37	3.06				
Sebat Etme	Sebat Etme	MDBF	44	5.14	1.61	79.04	-0.475	.245	
		Psikoloji	41	5.32	1.88				
Kendi Kendini Yönetme	Sorumluluk alma-Kınama	MDBF	44	4.34	2.10	83	-1.214	.304	
		Psikoloji	41	4.88	1.98				
	Amaçlılık-Amaçsızlık	MDBF	44	5.27	1.52	82.96	-0.530	.312	
		Psikoloji	41	5.44	1.38				
	Beceriklilik	MDBF	44	3.23	1.49	81.16	-0.308	.154	
		Psikoloji	41	3.32	1.19				
Kendini	MDBF	44	5.23	2.70					

	kabullenme-Kendisiyle çelişme	Psikoloji	41	4.95	2.33	82.54	0.505	.124
	Aydınlanmış ikinci mizaç	MDBF	44	7.95	2.69	82.53	-1.993	.569
		Psikoloji	41	9.12	2.70			
	Toplam Puan	MDBF	44	25.57	7.52	82.70	-1.285	.256
		Psikoloji	41	27.54	6.59			
İş Birliği Yapma	Sosyal kabullenme-Sosyal hoşgörüsüzlük	MDBF	44	6.23	1.71	82.54	-1.247	.456
		Psikoloji	41	6.66	1.48			
	Empati duyma-Sosyal ilgisizlik	MDBF	44	4.48	1.50	82.72	-2.505	.214
		Psikoloji	41	5.24	1.32			
	Yardımseverlik-Yardım sevmeme	MDBF	44	4.48	1.50	80.58	-0.389	.551
		Psikoloji	41	4.58	1.34			
	Acıma-İntikamcılık	MDBF	44	6.43	2.65	83	-2.475	.336
		Psikoloji	41	7.80	2.46			
	Temiz kalplilik vicdanlılık-Kendi kendine yarar sağlama	MDBF	44	6.11	1.84	74.71	-1.766**	.000
		Psikoloji	41	6.71	1.21			
Toplam Puan	MDBF	44	27.95	7.16	81.74	-1.875*	.016	
	Psikoloji	41	30.61	5.88				
Kendi Kendini Aşma	Kendisi kaybetme-kendilik bilincinde yaşantı	MDBF	44	6.68	2.37	79.37	-0.265	.220
		Psikoloji	41	6.83	2.74			
	Kişiler arası özdeşim-Kendi kendine ayırışma	MDBF	44	6.09	1.83	80.05	-0.246	0.161
		Psikoloji	41	6.20	2.06			
	Manevi kabullenme-Akılcı maddecilik	MDBF	44	8.91	3.14	78.79	0.052	.072
		Psikoloji	41	8.88	2.30			
	Toplam Puan	MDBF	44	21.54	5.42	82.45	-0.302	.445
		Psikoloji	41	21.90	5.47			

*p<.05, **p<.001

Gruplar Çocukluk Çağı Travma Ölçeği puanları açısından da karşılaştırılmış ve sonuçlar Tablo 13'de gösterilmiştir.

Tablo 13. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Puanları Açısından Grupların Karşılaştırılması

Ölçümler	Grup	N	Ortalama	S	Sd	t	p
Duygusal	MDBF	44	6.09	2.31	77	-1.598	.081
İstismar	Psikoloji	41	7	2.88			
Fiziksel	MDBF	44	5.84	2.38	77.46	-0.780	.133
İstismar	Psikoloji	41	6.29	2.91			
Fiziksel	MDBF	44	6.80	2.78	80.01	-0.961	.349
İhmal	Psikoloji	41	7.42	3.14			
Duygusal	MDBF	44	8.39	3.73	79.54	-0.925	.244
İhmal	Psikoloji	41	9.20	4.28			
Cinsel	MDBF	44	5.70	2.82	79.46	-0.997	.103
İstismar	Psikoloji	41	6.37	3.25			
Toplam Puan	MDBF	44	44.36	9.36	70.73	-0.973	.146
	Psikoloji	41	46.83	13.48			

Tabloya göre, hiçbir alt test ve toplam puan açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur.

ALTINCI BÖLÜM

TARTIŞMA ve SONUÇ

Öncelikli olarak literatürde psikoloji bölümü öğrencilerinin meslek seçimleri ile mizaç özellikleri ve çocukluk çağı travmalarının ilişkisinin incelendiği kaynakların sınırlılığını belirtmek gerekir.

Ruh sağlığı alanında çalışan kişilerin kendilerinde olan ruhsal sorunlar sebebiyle bu alanı seçtikleriyle ilgili toplumun genelinde yaygın bir inanç söz konusudur. Klinik psikoloji alanında çalışan terapistler ile yapılan araştırmalar, bu kişilerin daha ziyade işlevsel dışı ailelerde yetiştikleri ve yetişkinlik dönemlerinde anlamlı psikolojik problemler yaşadıklarını göstermiştir. Konuyla ilgili olarak Elliott ve Guy (1993), kadın ruh sağlığı çalışanlarıyla farklı mesleklerde profesyonelleşmiş olan kadınları; çocukluk çağı travmasının varlığı, aile özellikleri ve halen var olan psikolojik problemler açısından değerlendirmişlerdir. Bu araştırmaya göre psikoterapistlerin diğerlerine göre yüksek oranlarda cinsel saldırı, fiziksel istismar ve işlevsel olmayan aileye sahip olma özelliği olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan çocukluk çağından yaşanmış cinsel istismar açısından gruplar arasında bir fark olmadığı görülmüştür. Yine Amerikan Psikoloji Derneği'ne kayıtlı olan 330 psikolog ile yapılan bir araştırmada katılımcıların neredeyse dörtte birinin çocukluk döneminde istismara uğradığı tespit edilmiştir ancak bu çalışmada kontrol grubu kullanılmamıştır (Feldman ve Pope, 1994). Benzer bir başka araştırmada ise 290 psikoloğun yaklaşık olarak üçte birinin çocukluk ya da ergenlik dönemlerinde cinsel ya da fiziksel istismara uğradığı ortaya konulmuştur (Pope ve Feldman, 1992).

Bu tez çalışmasında ise diğer çalışmalardan farklı olarak; henüz mezun olmamış dolayısıyla profesyonelleşmemiş psikoloji bölümü lisans öğrencileri, çocukluk çağında yaşanmış travmaların varlığı açısından psikoloji dışı bölümlerde okumakta olan öğrenciler ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen verilere göre iki grup arasında çocukluk

çağında yaşanmış travmaların sıklığı açısından fark olmadığı görülmüştür. Bu sonuç, yukarıda bahsedilen çalışmalardan elde edilen verilerden farklı olmakla birlikte sonuçların dikkatli incelenmesi gerektiği açıktır. İlk olarak bu tez çalışmasında incelenen deney grubu lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. Psikoloji bölümünden mezun olanların bir kısmı klinik psikoloji alanında profesyonelleşirken, diğer kısmı psikoterapi hizmetinin verilmediği organizasyonel psikoloji, deneysel psikoloji, sosyal psikoloji gibi alanlarda uzmanlaşmaktadır. Bu nedenle psikoloji bölümü öğrencilerinin içerisinden ancak bir kısmının klinik psikoloji alanında hizmet vereceği düşünülebilir.

Dolayısıyla yukarıda bahsedilen çalışmalarda incelenen profesyonel grup ile bu tez çalışmasında incelenen grup arasında fark bulunmaktadır. Bu durum elde edilen verilerin farklı olmasını açıklayabilir. Her ne kadar bu tez çalışmasının amacı zaten psikoloji bölümünde okumakta olan öğrenciler arasında çocukluk çağı travması sıklığının diğer öğrencilerden farklı olup olmadığını incelemek olsa da, bildiğimiz kadarıyla Türkiye’de bu alanda yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. Diğer yandan psikoloji bölümü öğrencileri ile MDBF öğrencilerinin yaşanmış çocukluk çağı travmaları sıklığı açısından farklı olmamasının bir diğer nedeni çalışma örnekleminin azlığı olabilir. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puanları dikkatli incelendiğinde hem toplam puanın hem de tüm alt ölçeklerin puanlarının psikoloji bölümü öğrencilerinde daha yüksek olduğu görülebilir (bkz, Tablo 13), ancak gruplar arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Her iki grup için örneklem yeterince büyütüldüğünde bu farkın anlamlı olarak değişmesi söz konusu olabilir. Bu nedenle daha fazla örneklem ile yapılacak çalışmalara ihtiyaç vardır. Bunların ötesinde gruplar arasında fark olmamasının bir diğer nedeni, psikoloji bölümünde okuyan öğrencilerin bu bölümü seçmelerinde çocukluk çağı travması yaşamış olmalarının bir etkisinin olmaması olabilir. Elde ettiğimiz veriler bu şekilde yorumlanabilir.

Bu tez çalışmasının bir diğer amacı psikoloji bölümü öğrencilerinin mizaç ve karakter özelliklerinin psikoloji bölümü dışındaki bölümlerde okuyan öğrencilerden farklı olup olmadığını incelemektir. Toplumdaki genel kanı doğru ise psikoloji bölümünü seçen gençlerin psikolojik sorunlarının yaşlılarına göre fazla olması beklenir. Bu varsayım üzerinden bu gençlerin mizaç ve karakter özelliklerinin de yaşlılarından farklı olma olasılığı olabilir. Elde ettiğimiz sonuçlara bakıldığında, gruplar arasında Mizaç ve Karakter Envanterinin bazı alt boyutlarında anlamlı farklılık

görülürken bazılarında fark bulunamamıştır. Envanterin alt ölçeklerinden İş Birliği Yapma toplam puanı ve Temiz kalplilik vicdanlılık- Kendi kendine yarar sağlama alt boyut puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuşken, diğer alt ölçek ve boyutlar açısından gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bahsedilen puanlar Psikoloji Bölümü öğrencilerinde, kontrol grubundaki öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksektir. Envanterin alt ölçekleri sırasıyla Yenilik Arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Sebat Etme, Kendi Kendini Yönetme, İş Birliği Yapma ve Kendi Kendini Aşma'dır. Psikoloji bölümü öğrencilerinde toplam puanın yüksek çıktığı alt ölçek olan İş Birliği Yapma alt ölçeğinin alt boyutları ise Sosyal kabullenme-Sosyal hoşgörüsüzlük, Empati duyma- Sosyal ilgisizlik, Yardımseverlik-Yardım sevmemezlik, Acıma- İntikamcılık ve Temiz kalplilik vicdanlılık- Kendi kendine yarar sağlama olarak sıralanmaktadır. Belirtilen alt ölçeğin toplam puanının ve özellikle Temiz kalplilik vicdanlılık- Kendi kendine yarar sağlama alt boyutuna ait puanların psikoloji bölümünde okuyan öğrencilerde daha yüksek çıkmasının nedenlerini tartışmak için kişilik kuramlarına bakmak gereklidir.

Psikobiyojik kuram, mizaç boyutlarının erken çocukluk dönemi içerisinde gözlenebildiği ileri sürmektedir. Mizacın kalıtsal olması ve yaşamın erken dönemleri içerisinde ortaya çıkması da bunun bir nedenidir. Karakter boyutlarıysa yetişkinlikte olgunlaşmaktadır. Cloninger, beyinde mizaç ile ilişkili olan sistemlerin, belli uyaran setlerine karşı verilecek olan davranışsal tepkilerin aktivasyonu, organizasyonu ve sürdürülmesinin sağlanması şeklinde organize edildiğini ileri sürmüştür (Köse, 2003). Karaktere dair üç boyutu daha -kendini yönetme, işbirliği yapma ve kendini aşma- modelin içerisine katmıştır. Oluşturduğu yeni modelin içerisindeki faktörlerin belli kombinasyonlarının, duygudurum, kaygı ve kişilik bozukluğu tanısını alan kişilerde tipik profiller oluşturduğu görülmüştür (Arkar, 2008). Arkar (2008) Türkiye'de Psikiyatri Birimine başvuru yapan 365 katılımcıyla yaptığı bir araştırmada karakter boyutlarının düşük olması, özellikle de kendini yönetmede ve işbirliği yapma konusunda düşüklükle kişilik bozukluğu belirti sayısı arasında tutarlı bir ilişkili olduğunu tespit etmiştir.

Bu tez çalışmasının ortaya çıkardığı sonuca göre Mizaç ve Karakter envanteri, sosyodemografik özellikler ve Çocukluk Çağı travma ölçeği iki grup arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı ancak alt ölçeklerde arasında bazı farklılıkların bulunduğu,

fakat bu farklılıkların sonuca etki etmediği, psikoloji bölümü lisans öğrencileri travma, mizaç ve karakter özelliklerinden dolayı bu bölümü seçmediği mühendislik bölümü lisans öğrencileri ile karşılaştırıldığında ortaya çıkmaktadır. Literatürde böyle bir araştırmaya rastlanmadığı için kısıtlamalar mevcuttur, bu sebepten bu konu gelecekte başka araştırmalara öncü olabilir niteliktedir.

KAYNAKÇA

Akgül, G. ve Eliçora, A. 2012, “Çocukluk çağında toraks travması”, Türkiye Sakarya Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Göğüs Cerrahisi Kliniği, Adapazarı.

- Arkar, H., Cloninger' in Psikobiyolojik Kişilik Kuramının Türk Örnekleminde Sınanması. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı. Doktora Tezi. 2004.
- Arkar, H. 2005, "Cloninger'in psikobiyolojik kişilik kuramı". Türk Psikoloji Bülteni, 36, ss. 82-94.
- Ay, M., Mesleki Yönlendirme, İlköğretim Okulları Sekizinci Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Alan Çalışması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı, İstanbul, 2002.
- Ayas, T. 2010. Deniz, M. ve Kağan, M., Ginzberg ve arkadaşlarının gelişim kuramına dayalı örnek bir mesleki grup rehberliği çalışması. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7(2).
- Aydın, A., Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000.
- Aydın, A., Gelişimsel Kekemelik Ve Mizaç: Kekeleyen, Tipik Gelişim Gösteren Ve Kekemeliği Kendiliğinden İyileşen Çocukların Mizaç Özelliklerinin Karşılaştırılması, Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir, 2015.
- Bacanlı, F., Bir Mesleki Grup Rehberliği Programı ve Uygulama Klavuzu. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara, 1996.
- Baysal, A., Çalışma Yaşamında İnsan, Avcı ol Basım-Yayın, İstanbul, 1993 Bellibaş, S., Eremiş, S., Özbaran. B., Demiral .N., Altıntoprak.E., Bildik. T. 2009.
- Ayrılma anksiyetesi bozukluğu olan okul öncesi yaş grubu çocukların annelerinin mizaç özellikleri, Türk Psikiyatri Derg., 20 (1), ss. 14-21.
- Beyhun, E., Doktor Gözüyle: Çocuk İstismarı. Toplum Hekim Bültenliği, 2002.
- Birinci İstanbul Çocuk Kurultayı İstanbul Çocuk Raporu. (2000). İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2002.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF). 2007. Justice Reform Achievementsın. http://www.unicef.org/ceecis/UNICEF_JJTurkey08.pdf.
- Cloninger C.R., Svrakic D.M., Przybeck T. R. 1993. Differential diagnosis of personality disorder by the seven- factor model of temperament and character. Arch Gen Psychiatry 50: pp. 991-999.
- Doksat, M. K. 2008, "Kişilik bozuklukları". İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sempozyum Dizisi, 62, 3, ss. 239- 254.

- Dökmeciler, B. ve Bozkurt, Ç., Gençlerin Meslek Seçimi Sürecinde içinde Yaşadıkları Toplumun Yükselen Değerlerinin Gençlerin Tercihlerine Etkisi, İzmir, 2009.
- Erdoğan, A. 2010, “Pedofili: klinik özellikleri, nedenleri ve tedavisi” Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar; 2(2).
- Elliott, D. M., ve Guy, J. D. 1993, “Mental health professionals versus non-mental-health professionals: Childhood trauma and adult functioning”. *Professional Psychology: Research and Practice*, 24(1), 83.
- Feldman-Summers, S. ve Pope, K. S. 1994. “The experience of “forgetting” childhood abuse: a national survey of psychologists”. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62(3), 636.
- Fromm E. Sevginin ve Şiddetin Kaynağı (Çev. İçten N). Payel Yayınları, İstanbul, 2016.
- Fromm, E., Freud Düşüncesinin Büyüklüğü ve Sınırları, Çev: Aydın Antan, İstanbul, 2016.
- Goldsmith, H. H. 1996, “Studying the temperament via construction of the toddler behavior assessment questionnaire”, *Child Dev.*, 67 (1), pp. 218-235.
- Goleman, D., Duygusal Zeka, Varlık Yayınları, İstanbul, 1998.
- Gökdağ, C., Otomatik Düşünceler, Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ve Mizaç Ve Karakter Arasındaki İlişkiler, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2014
- Hamamcı, Z. ve Hamurlu, M. K. 2005, Anne Babaların Meslek Gelişimine Yardımcı Olmaya Yönelik Tutumları ve Bilgi Düzeylerinin Çocuklarının Mesleki Kararsızlıkları İle İlişkisi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6 (10).
- Kara B., Biçer Ü., Gökalp A. S. 2004, Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hast Derg*, 47, ss. 140–151.
- Karadayı, F. 1994, Üniversite Gençlerinin Algılanan AnaBaba Tutumları, Ana-Babayla İlişkilere Ve Bunların Bazı Kişilik Özellikleri İle Bağlantısı”. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(32).
- Karar Verme Süreci ve Meslek Seçimi, 2016. <http://www.pdr.gen.tr/category/mesleki-rehberlik/karar-verme-sureci/2016>.

- Kırdök, O., Bilişsel Bilgiyi İşleme Yaklaşımına Göre Geliştirilen Mesleki Karar Verme Programının Sınanması Türkiye Cumhuriyeti Çukurova Üniversitesi Doktora Tezi Adana, 2010.
- Koca İpek A., Üniversite Öğrencilerinin Değerleri Ve Bireysel Özellikleri İle Kariyer Tercihleri Arasındaki İlişki: Çukurova Üniversitesi'nde Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2009.
- Kocaer, Ü., Hekim ve Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.
- Köknel, Ö., Kaygıdan Mutluluğa Kişilik, Alim Kitaplar, İstanbul, 1995.
- Köse, S. A. 2003. Psychobiological Model of Temperament and Character: MKE Yeni Symposium. 41(2), ss. 86-97.
- Kurtay, D., Özkök, M. S, Barlık, Y. A., Yatağan, M., Kurtay, A., Akman, E., Varlık, A., Çocuk İhmal Ve İstismarına Multidisipliner Yaklaşım Ve Çocuk Gençlik Merkezi. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Aydın. 2004.
- Kutlu, S., Meslek Seçimi ve Gelişim Kuramları., Ümraniye Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Ümraniye, İstanbul, 2006.
- Kuzgun, Y., Meslek Danışmanlığı Kuramlar Uygulamalar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2000.
- Kuzgun, Y., Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş, Ankara, 2003. Littrel'e göre karar verme, 2016, <http://www.pdr.gen.tr>.
- MEB. Sosyal Bilgiler 7. sınıflar ders kitabı. Ankara: MEB Yayınları, 2012.
- Mete, B., Çocuk İstismarı: Stres, Aile İşlevselliği, Sosyal Yalıtım, Kabul/Red, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Niles S. G. Ve Harris-Bowlsbey S., Career development interventions in the 21st century, Ohio: Pearson Merrill Prentice Hall, 2005.
- Ovayolu, N., Uçan, Ö. ve Serindağ, S. 2007. "Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri", Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, Volume 2/4, ss. 14-22.
- Özgüven, E. İ. , Bireyi Tanıma Teknikleri (6. Basım). PDREM Yayınları, İstanbul 2005.
- Özsoy, O., Geleceğin Meslekleri, İstanbul, 2004.

- Pişkin, M., Kariyer Gelişim Sürecini Etkileyen Faktörler, Yeşilyaprak, B. (Editör). Mesleki Rehberlik Ve Kariyer Danışmanlığı Kuramdan Uygulamaya. Pegem Akademi, Ankara, 2011.
- Polat O., Çocuk ve Şiddet. Der Yayınları, İstanbul, 2002.
- Polat O., İnancı MA, Aksoy M. E., Adli Tıp Ders Kitabı. Nobel Yayınevi, İstanbul, 1997.
- Polat, O., Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı Tanımlar I, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007.
- Psikolojik Travma, 2016, <http://www.dbe.com.tr/Yetiskinveaile/tr/psikolojik-travma-ve-emdr/cocuk-ve-genclerde-travma/>
- Püsküllüoğlu, A., Türkçe Sözlük, Arkadaş Yayınları, Ankara, 2003.
- Sarı, B., İşeri, E., Yalçın, Ö., Aslan, A., Şener, Ş. 2012, “Çocuk davranış listesi kısa formunun türkçe güvenilirlik çalışması ve geçerliliğine ilişkin ön çalışma”, Klin. Psikiyatr. Derg., 15, ss.135-143.
- Search, G., Son Tabu, Çocuklara Karşı Cinsel Suçlar, Sarmal Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul, 1993.
- Sezgin, A.U., Ensestin Psikososyal ve Adli Yönden İncelenmesi. İ.Ü. Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilimdalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, 1993.
- Sözen, Ş., Çocuk İstismarını Tanıma ve Önlemede Sağlık Çalışanlarının Rolü, 27. Pediatri Günleri; Çocuk Dergisi, Bilimsel Program ve Özet Kitabı, 4 –7 Nisan, İstanbul, 2005.
- Şahin, N., Stresle Başa Çıkma, Türk Psikologlar Demeği Yayınlan, No: 2, Ankara, 1998.
- Şanyüz, Ö., Çocuk İstismarına Hekimlerin Yaklaşımı, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Uzmanlık Tezi, 2009.
- Taner, Y. ve Gökler, B. 2004, “çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri” Hacettepe Tıp Dergisi, 35, ss. 82-86. TDK 2016.
- http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.57c98a997ae167.89988442.
- Turhan, E., Sangün, Ö. ve İnandı, T. 2006, “Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi”, Child Abuse and Prevention in Primary Care, 15 (9), 153.

- Uzunoğlu S. 2004, “Sistem-Bilim açısından insanın analizi: Çoklu mizaç, çoklu yetenek, çoklu zekâ, çoklu algılama, oklu Kişilik”. AB Sürecinde Eğitimde Reform İhtiyacı. Eğitim Sempozyumu. Eğitim-Birsen Genel Merkezi, (Yayın No:4 sh:87-107), 9-10 Ekim, Ankara.
- Pope, K. S. ve Feldman-Summers, S. 1992, “National survey of psychologists sexual and physical abuse history and their evaluation of training and competence in these areas”. Professional Psychology: Research and Practice, 23(5), 353.
- Vurucu, F., Meslek Lisesi Öğrencilerinin Meslek Seçimi Yeterliliği ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.
- Wolfe, B.J., ve Betz, E.N. 2004. “The relationship of attachment variables to career decision – making self – efficacy and fear of commitment”. The Career Development Quarterly, 52, ss. 363 – 368.
- Yavuzer, H., Ana Baba Ve Çocuk. 9. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1996.
- Yeşilyaprak, B., Eğitimde Rehberlik Hizmetleri. Nobel Yayın Ltd., Ankara, 2000.
- Yeşilyaprak, B., Eğitsel Ve Mesleki Rehberlik, Gazi Üniversitesi, Ankara, 1998.
- Yıldız, S., Kişilik ve Meslek Seçimi Arasındaki İlişki ve Bir Uygulama, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa. 2001.
- Yılmaz, E. D., Şizofreni Ve Bipolar Afektif Bozukluk Tanısı Almış Hastalara Bakım Veren Kişilerde Kaygı Durumu Ve Mizaç-Karakter İlişkisi, Sağlık Bakanlığı Erenköy Ruh Ve Sinir Hastalıkları, İstanbul, 2009.
- Yüksel, Ş., Fantezi ve Pedofili; 20.01.2002 Nazan Özcan Arşivi, 2002.
- Zeytinoğlu, S. ve Kozcu, Ş. 1990, “Dünyada ve Türkiye’de çocuk istismarı ve ihmalinin rakamlarla ifadelendirilmesi”, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi: 5/3. Devran Matbaası. Ankara, ss. 391 – 398.
- Zeytinoğlu, S. 2002, Çocuk istismarı ve ihmali sorununa geniş açıdan yaklaşmak . Çoluk Çocuk, 15, ss. 29-30.

EKLER

EK-1: SOSYODEMOGRAFİK VERİ FORMU

Cinsiyet
Kadın
Erkek
Kardeş Sayısı
Bir
İki
Üç
Dört
Beş
Anne ve Baba
Birlikte yaşıyor
Boşanmış
Diğer (Vefat v.s.)
Bölümünüzü isteyerek mi seçtiniz?
Evet
Hayır
Çocukluğunuz nasıl geçti?
İyi
Kötü
Orta Derecede
Bilmiyorum
Çocukluğunuza dair hatırladığımız olumsuz düşünceleriniz mevcut mu?
Evet
Hayır
Belki
Bilmiyorum
Çocukluk döneminde kendinizi yeterince ifade edemediğinizi düşündüğünüz oldu mu?
Evet
Hayır
Bilmiyorum
Çocukluğunuzda kendinizi anlaşılmiyor hissettiğiniz oldu mu?
Evet
Hayır
Çocukluğunuzda kendinizi yalnız hissettiğiniz zamanlar oldu mu?
Evet
Hayır
Anneniz çalışıyor mu?
Evet
Hayır
Babanız çalışıyor mu?
Evet
Hayır
Bu bölümü seçmiş olmanızda belirli bir sebep var mı?
Evet
Hayır
Bilmiyorum
Aile içi fiziksel veya psikolojik şiddete maruz kaldığınız oldu mu?
Evet
Hayır
Bilmiyorum
Yaş

EK-2: ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ

Ek-2: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin Türkçesi-2.0

(Çeviren: © Vedat Şar, 1996, 2012)

Bu sorular çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce) başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içerisine alarak işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır.

Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde...

1. Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

2. Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

3. Ailedekiler bana "salak", "beceriksiz" ya da "tipsiz" gibi sıfatlarla seslenirlerdi.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

4. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

5. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

6. Yırtık, sökükle ya da kirli giysiler içerisinde dolaşmak zorunda kalırdım.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

7. Sevdiğimi hissediyordum.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

8. Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

9. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

10. Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

11. Ailedekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

12. Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

13. Ailedekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

14. Ailedekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

15. Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

16. Çocukluğum mükemmeldi.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

17. Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

18. Ailemde birisi benden nefret ederdi.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

19. Ailedekiler kendilerini birbirlerine yakın hissediyorlardı.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

20. Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

21. Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

22. Benim ailem dünyanın en iyisiydi.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
23. Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
24. Birisi bana cinsel tacizde bulundu.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
25. Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
26. İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
27. Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
28. Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

EK-3: MİZAÇ VE KARAKTER ENVANTERİ

(Türkçe TCI)

Bu anket formunda kişilerin kendi tutumlarını, görüşlerini, ilgilerini ya da kişisel duygularını tanımlarken kullanabilecekleri ifadeleri bulacaksınız. Her ifade DOĞRU ya da YANLIŞ olarak yanıtlanabilir. ifadeleri okuyunuz ve hangi seçeneğin sizi en iyi tanımladığına karar veriniz. Sadece şu anda nasıl hissettiğiniz değil, ÇOĞU KEZ ya da genellikle nasıl davrandığınız ve hissettiğinizi tanımlamaya çalışınız. Bu anket formunu kendi başınıza doldurunuz. Lütfen tüm soruları yanıtlayınız.

	DOĞRU	YANLIŞ
1. Çoğu kimse zaman kaybı olduğunu düşünse bile, sırf eğlence ya da heyecan olsun diye çoğu kez yeni şeyler denerim.	D	Y
2. Çoğu kimseyi kaygılandıran durumlarda bile, genellikle her şeyin iyiye gideceğine güvenirim.	D	Y
3. Çoğu kez güzel bir konuşma ya da şirden derinden etkilenirim.	D	Y
4. Çoğu kez koşulların kurbanı olduğumu düşünürüm.	D	Y
5. Benden çok farklı olsalar bile, genellikle başkalarını olduğu gibi kabul ederim.	D	Y
6. Mucizelerin olabileceğine inanırım.	D	Y
7. Beni inciten kimselerden intikam almak hoşuma gider.	D	Y
8. Bir şeye yoğunlaştığımda, çoğu kez zamanın nasıl geçtiğinin farkına varmam.	D	Y
9. Çoğu kez yaşamımın, pek az bir amacı ya da anlamı olduğunu düşünürüm.	D	Y
10. Herkesin karşısına çıkabilecek sorunlara çözüm bulmakta, yardımcı olmak isterim.	D	Y
11. Belki de yaptığımdan daha fazlasını başarabilirim, ancak bir şeye ulaşmak için kendimi gereğinden fazla zorlamada bir yarar görmüyorum.	D	Y
12. Başkaları endişelenecek bir şey olmadığını düşünse bile, tanıdık olmayan ortamlarda çoğu kez gergin ve endişeli hissederim.	D	Y
13. İşleri yaparken geçmişte nasıl yapıldığını düşünmeksizin, çoğu kez o anda nasıl hissettiğimi temel alarak yaparım.	D	Y
14. İşleri başkalarının arzularına bırakmaktansa, genellikle kendi tarzıma göre yaparım.	D	Y
15. Çoğu kez çevremdeki kimselerle öylesine bağlantılı olduğumu düşünürüm ki, sanki aramızda bir ayrılık yokmuş gibi gelir.	D	Y
16. Benden farklı düşünceleri olan kimselerden, genellikle hoşlanmam.	D	Y

17. Çoğu durumda doğal tepkilerim, geliştirmiş olduğum iyi alışkanlıklara dayanır.	D	Y
18. Bir çok eski arkadaşımın güvenini kaybedecek olsam bile, zengin ve ünlü olmak için, yasal olan hemen her şeyi yapardım.	D	Y
19. Çoğu kimseden daha çok tedbirli ve denetimliyimdir.	D	Y
20. Bir şeylerin yanlış gidebileceğinden endişelendiğim için, çoğu kez yapmakta olduğum işi bırakmak zorunda kalırım.	D	Y
21. Yaşantı ve duygularımı kendime saklamak yerine, arkadaşlarımla açıkça tartışmaktan hoşlanırım.	D	Y
22. Çoğu kimseden daha az enerjiye sahibim ve daha çabuk yorulurum.	D	Y
23. Yapmakta olduğum işe kendimi fazla kaptırıp başka her şeyi unuttuğumdan, çoğu kez “dalgın” olarak adlandırılırım.	D	Y
24. Ne yapmak istediğimi seçmede kendimi nadiren serbest hissederim.	D	Y
25. Bir başkasının duygularını, çoğu kez kendiminkiler kadar dikkate alırım.	D	Y
26. Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa, çoğu zaman biraz riskli şeyler (sarp tepeler ve keskin virajlar üzerinde araba kullanmak gibi) yapmayı tercih ederim.	D	Y
27. Tanımadığım kimselere güven duymadığım için, çoğu kez yabancılarla tanışmaktan kaçınırım.	D	Y
28. Başkalarını edebileceğim kadar çok memnun etmekten hoşlanırım.	D	Y
29. Bir iş yaparken “yeni ve geliştirilmiş” yollardan çok, eski “denenmiş ve doğru” yolları tercih ederim.	D	Y
30. Zaman yokluğu nedeniyle, genellikle işleri önemlilik sırasına göre yapamam.	D	Y
31. Çoğu kez hayvanlar ve bitkileri yok olmaktan korumaya yarayacak işler yaparım.	D	Y
32. Çoğu kez başka herkesten daha zeki olmayı dilerim.	D	Y
33. Düşmanlarımla acı çektiğini görmek bana hoşnutluk verir.	D	Y

34. Her ne zaman olursa olsun, çok düzenli olmak ve kişiler için kurallar koymaktan hoşlanırım.	D	Y
35. Dikkatim çoğu kez başka bir şeye kaydığı için, uzunca bir süre aynı ilgilerimi sürdürmem güçtür.	D	Y
36. Tekrarlanmış uygulamalar bana, çoğu anlık dürtüler ya da telkinlerden daha güçlü olan, iyi alışkanlıklar kazandırdı.	D	Y
37. Genellikle o kadar kararlıyım ki, başkaları vazgeçtikten sonra bile çalışmaya devam ederim.	D	Y
38. Yaşamda, bilimsel olarak açıklanamayan bir çok şeye hayran olurum.	D	Y
39. Bırakabilmeyi dilediğim bir çok kötü alışkanlığım var.	D	Y
40. Sorunlarıma çoğu kez bir başkasının çözüm sağlamasını beklerim.	D	Y
41. Çoğu kez nakit param bitinceye ya da aşırı kredi kullanıp borçlanıncaya değin para harcarım.	D	Y
42. Gelecekte bir hayli şanslı olacağımı düşünürüm.	D	Y
43. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten çoğu kimseye göre daha geç kurtulurum.	D	Y
44. Yalnız olmak beni her zaman rahatsız etmez.	D	Y
45. Gevşemekten, çoğu kez beklenmedik içgörü ya da anlayış parıltıları yaşarım.	D	Y
46. Başkalarının benden ya da işleri yapma tarzımdan hoşlanıp hoşlanmadıklarına pek aldırım.	D	Y
47. Herkesi memnun etmek mümkün olmadığı için, genellikle kendim için ne istiyorsam sadece onu edinmeye çalışırım.	D	Y
48. Görüşlerimi kabul etmeyen kimselere karşı sabırlı değilimdir.	D	Y
49. Çoğu kimseyi pek de iyi anladığım söylenemez.	D	Y
50. Ticarete başarılı olmak için sahtekar olmak zorunda değilsiniz.	D	Y

Bazen kendimi doğayla öylesine bağlantılı hissedirim ki, her şey tek bir canlı organizmanın 51. parçasıymış gibi görünür.	D	Y
52. Konuşmalarda konuşmacı olmaktan çok, iyi bir dinleyiciyimdir.	D	Y
53. Çoğu kimseden daha çabuk öfkelenirim.	D	Y
54. Bir grup yabancıyla tanışmak zorunda olduğumda, çoğu kimseden daha sıkılganımdır.	D	Y
55. Çoğu kimseden daha duygusalımdır.	D	Y
56. Bazen neler olacağını sezmemeye olanak veren, bir "altıncı his"e sahipmişim gibi gelir.	D	Y
57. Birisi beni bir şekilde incitti mi, genellikle acısını çıkartmaya çalışırım.	D	Y
58. Tutumlarımı, büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler.	D	Y
59. Her gün amaçlarıma doğru bir adım daha atmaya çalışırım.	D	Y
60. Çoğu kez başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim.	D	Y
61. Karar vermeden önce işler konusunda uzunca süre düşünmeyi tercih ederim.	D	Y
62. Çoğu kimseden daha çok çalışırım.	D	Y
Çok kolay yorulduğumdan, çoğu kez kısa uykulara ya da ek dinlenme dönemlerine gereksinim 63. duyarım.	D	Y
64. Başkalarının hizmetinde olmaktan hoşlanırım.	D	Y
Üstesinden gelmem gereken geçici sorunlara aldırmaşızın, daima her şeyin yolunda gideceğini 65. düşünürüm.	D	Y
Çok miktarda para biriktirmiş olsam bile, kendim için para harcamaktan hoşlanmakta güçlük 66. çekerim.	D	Y
67. Çoğu kimsenin bedensel olarak tehlike hissettiği durumlarda, genellikle sakin ve güvenli kalırım.	D	Y

68. Sorunlarımı kendime saklamaktan hoşlanırım.	D	Y
69. Kişisel sorunlarımı, çok az ya da kısa bir süre tanıdığım kişilerle tartışmakta sakınca görmem.	D	Y
70. Seyahat etmek ya da yeni yerler araştırmaktansa, evde oturmaktan hoşlanırım.	D	Y
Kendilerine yardımı dokunamayan zayıf kimselere yardım etmenin zekice olduğunu 71. düşünmüyorum.	D	Y
72. Bana haksız davranmış olsalar bile, başkalarına haksızca davranırsam, zihinsel huzurum kalmaz.	D	Y
73. İnsanlar genellikle bana nasıl hissettiklerini anlatırlar.	D	Y
74. Çoğu kez sonsuza değin genç kalabilmeyi dilerim.	D	Y
75. Yakın bir arkadaşı kaybedince, genellikle çoğu kimseden daha çok üzüntü duyarım.	D	Y
Bazen sanki zaman ve mekanda sonu ve sınırı olmayan bir nesnenin parçasıymışım hissine 76. kapılırım.	D	Y
77. Bazen başkalarına karşı sözcüklerle açıklayamadığım bir bağlantı hissedirim.	D	Y
Bana geçmişte haksızlık yapmış olsalar bile, başka kimselerin duygularını dikkate almaya 78. çalışırım.	D	Y
79. Katı kurallar ve düzenlemeler olmaksızın, insanların her istediklerini yapabilmeleri hoşuma gider.	D	Y
Bir grup yabancıyla buluşunca, bana dostça davranmadıkları söylenmiş olsa bile, rahat ve açık 80. sözlü olmayı sürdürürdüm.	D	Y
Gelecekte bir şeylerin kötüye gideceği konusunda, genellikle çoğu kimseden daha 81. endişeliyimdir.	D	Y
82. Bir karara varmadan önce genellikle her olguyu etraflıca düşünürüm.	D	Y
Başkalarına karşı sempatik ve anlayışlı olmanın, pratik ve katı düşünceli olmaktan daha önemli 83. olduğunu düşünürüm.	D	Y

84. Çoğu kez etrafımdaki tüm nesnelere karşı güçlü bir bütünlük duygusu hissedirim.	D	Y
85. Çoğu zaman “Süperman” gibi özel güçlerimin olmasını dilerim.	D	Y
86. Başkaları beni çok fazla denetliyor.	D	Y
87. Öğrendiklerimi başkalarıyla paylaşmaktan hoşlanırım.	D	Y
88. Dinsel yaşantılar, yaşamımın gerçek amacını anlamamda bana yardımcı olmuştur.	D	Y
89. Çoğu kez başkalarından çok şey öğrenirim.	D	Y
90. Tekrarlanmış uygulamalar, başarılı olmamda bana yardımcı olan, pek çok şeyde iyi olmama olanak vermiştir.	D	Y
91. Söylediğimin abartılı ve gerçek olmadığını bilmeme rağmen, genellikle başkalarının bana inanmalarını sağlayabilirim.	D	Y
92. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten kurtulmak için daha fazla dinlenme, destek ya da güvenceye gereksinim duyarım.	D	Y
93. Yaşamak için ilkeler olduğunu ve hiç kimsenin sonunda acı çekmeksizin bunları çiğneyemeyeceğini bilirim.	D	Y
94. Başka herkesten daha çok zengin olmak istemem.	D	Y
95. Dünyayı daha iyi bir yer haline getirmek için, kendi yaşamımı severek riske ederdim.	D	Y
96. Bir şey hakkında uzunca süre düşündükten sonra bile, mantıksal nedenlerimden çok duyularıma güvenmeyi öğrendim.	D	Y
97. Bazen yaşamımın, herhangi bir insandan daha büyük bir manevi güç tarafından yönetildiğini düşünürüm.	D	Y
98. Bana adice davranan birisine, genellikle adice davranmaktan hoşlanırım.	D	Y
99. Son derece pratik ve duygularına göre hareket etmeyen birisi olarak tanırım.	D	Y
100. Benim için, birisiyle konuşurken düşüncelerimi düzenlemek kolaydır.	D	Y

<p>Beklenmedik haberlere çoğu kez öylesine güçlü tepki veririm ki, pişmanlık duyduğum şeyler</p> <p>101. söyler ya da yaparım.</p>	<p>D</p> <p>Y</p>
<p>102. Duygusal yakarışlardan (kötürüm kalmış çocuklara yardım istendiğindeki gibi) oldukça çok etkilenirim.</p>	<p>D</p> <p>Y</p>
<p>Yapabileceğimin en iyisini yapmak istediğim için, genellikle kendimi çoğu kimseden daha çok</p> <p>103. zorlarım.</p>	<p>D</p> <p>Y</p>
<p>104. Öyle çok kusurluyum ki, bu yüzden kendimi pek de sevmem.</p>	<p>D</p> <p>Y</p>
<p>105. Sorunlarıma uzun vadeli çözümler aramak için çok az zamanım var.</p>	<p>D</p> <p>Y</p>
<p>106. Sırf ne yapılacağını bilmediğim için, çoğu kez sorunların gereğine bakamam.</p>	<p>D</p> <p>Y</p>
<p>107. Çoğu kez zamanın akışını durdurabilmeyi dilerim.</p>	<p>D</p> <p>Y</p>
<p>108. Yalnızca ilk izlenimlerime dayanarak karar vermekten nefret ederim.</p>	<p>D</p> <p>Y</p>
<p>109. Biriktirmektense, para harcamayı yeğlerim.</p>	<p>D</p> <p>Y</p>
<p>Bir öyküyü daha gülünç hale getirmek ya da birisine şaka yapmak için, doğruları eğip bükmeyi</p> <p>110. genellikle iyi beceririm.</p>	<p>D</p> <p>Y</p>
<p>111. Sorunlar olsa bile, bir arkadaşlığın hemen her zaman sürüp gitmesine çalışırım.</p>	<p>D</p> <p>Y</p>
<p>112. Utandırılır ya da aşağılanırsam, çok çabuk atlatırım.</p>	<p>D</p> <p>Y</p>
<p>Çok gergin, yorgun ya da endişeli olacağım için, işleri genelde yürütme tarzımdaki değişmelere</p> <p>113. uyum sağlamam son derece güçtür.</p>	<p>D</p> <p>Y</p>
<p>işleri eski yapış tarzımda değişiklik yapmayı istemeden önce, genellikle çok iyi gerçekçi</p> <p>114. nedenler talep ederim.</p>	<p>D</p> <p>Y</p>
<p>115. İyi alışkanlıklar edinebilmem için, beni eğiten kişilerden çok fazla yardıma gereksinim duyarım.</p>	<p>D</p> <p>Y</p>
<p>Duygu-dışı algılamamın (telepati ya da önceden bilme gibi), gerçekten de mümkün olduğuna</p> <p>116. inanırım.</p>	<p>D</p> <p>Y</p>

117. Candan ve yakın arkadaşlarımın çoğu zaman benimle birlikte olmasını isterim.	D	Y
118. Uzun zaman pek başarılı olmasam bile, çoğu kez aynı şeyi defalarca yeniden denemeyi sürdürürüm.	D	Y
119. Hemen herkes korku dolu olsa bile, ben hemen her zaman rahat ve tasasız kalırım.	D	Y
120. Hüzünlü şarkı ve filmleri epeyce sıkıcı bulurum.	D	Y
121. Koşullar çoğu kez beni irademe karşı bir şeyler yapmaya zorlar.	D	Y
122. Benim için, benden farklı olan insanlara katlanmak güçtür.	D	Y
123. Mucize denilen çoğu şeyin, sadece şans eseri olduğunu düşünürüm.	D	Y
124. Birisi beni incitirse, intikam almaktansa kibar davranmayı yeğlerim.	D	Y
125. Çoğu kez yaptığım işin o kadar etkisinde kalırım ki, zaman ve mekandan kopmuş gibi o an içinde kaybolurum.	D	Y
126. Yaşamımın gerçek bir amacı ve önemi olduğunu sanmıyorum.	D	Y
127. Başkalarıyla olabildiğince iş birliği yapmaya çalışırım.	D	Y
128. Başarılarımdan dolayı içim rahattır ve daha iyisini yapmak için pek istekli değilimdir.	D	Y
129. Başkaları pek tehlike olmadığını düşünse de, tanıdık olmayan ortamlarda çoğu kez gergin ve endişeli hissederim.	D	Y
130. Tüm ayrıntıları bütünüyle düşünmeksizin, çoğu kez iç güdülerimi, önsezi ve sezgilerimi izlerim.	D	Y
131. Başkaları, benden istediklerini yapmayacağım için, çoğu kez benim aşırı bağımsız olduğumu düşünürler.	D	Y
132. Çoğu kez etrafımdaki tüm kişilerle güçlü manevi ve duygusal bağlantım olduğunu hissederim.	D	Y
133. Benden farklı değer yargıları olan insanları sevmek, genellikle benim için kolaydır.	D	Y

134. Başkaları benden daha çoğunu beklese bile, olabildiğince az iş yapmaya çalışırım.	D	Y
135. İyi alışkanlıklar benim için "ikinci mizaç" olmuştur ve hemen her zaman otomatik ve kendiliğinden davranışlardır.	D	Y
136. Başkalarının bir şey hakkında benden daha çok bilmesi gerçeğinden, çoğu zaman rahatsızlık duymam.	D	Y
137. Genellikle kendimi başkalarının yerinde hayal etmeye çalışır, böylece onları gerçekten anlayabilirim.	D	Y
138. Tarafsızlık ve dürüstlük gibi ilkeler yaşamımın bazı yönlerinde pek az rol oynarlar.	D	Y
139. Para biriktirmede çoğu kimseden daha iyiyimdir.	D	Y
140. Kendimi nadiren öfkelenmiş ve engellenmiş hisseder, işler yolunda gitmediğinde hemen başka etkinliklere dalarım.	D	Y
141. Çoğu kimse önemli olmadığını düşünse bile, çoğu kez işlerin değişmez ve düzenli biçimde yapılmasında ısrar ederim.	D	Y
142. Hemen her sosyal durumda, kendimi oldukça güvenli ve emin hissederim.	D	Y
143. Özel düşüncelerimden nadiren sözettiğimden, arkadaşlarım duygularımı anlamakta güçlük çekerler.	D	Y
144. Çoğu kimse bana yeni ve daha iyi bir yol olduğunu söylese bile, işleri yapış tarzımı değiştirmekten nefret ederim.	D	Y
145. Bilimsel olarak açıklanamayan şeylere inanmanın, akıllıca olmadığını düşünürüm.	D	Y
146. Düşmanlarımla acı çektiğini hayal etmekten hoşlanırım.	D	Y
147. Çoğu kimseden daha fazla enerjim var ve daha geç yorulurum.	D	Y
148. Yaptığım her işte ayrıntılara dikkat etmekten hoşlanırım.	D	Y
149. Endişeye kapıldığımdan, arkadaşlarım her şeyin yolunda gideceğini söyleseler bile, yapmakta olduğum işi bırakırım.	D	Y

150. Çoğu kez başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim.	D	Y
151. Genellikle ne yapacağımı seçmede serbestimdir.	D	Y
152. Çoğu kez kendimi yapmakta olduğum işe o kadar kaptırırım ki, bir an nerede olduğumu unuturum.	D	Y
153. Bir ekibin üyeleri, paylarını nadiren dürüstçe alırlar.	D	Y
154. Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa, çoğu zaman riskli şeyler (planörle uçmak ya da paraşütle atlamak gibi) yapmayı tercih ederim.	D	Y
Çoğu zaman dürtüsel olarak o kadar çok para harcarım ki, tatil yapmak gibi özel planlar için bile 155. para biriktirmek bana güç gelir.	D	Y
156. Başkalarını memnun etmek için kendi bildiğimden şaşmam.	D	Y
157. Yabancılarla birlikteyken hiç sıkılgan değilimdir.	D	Y
158. Çoğu kez arkadaşlarımla arzularına boyun eğerim.	D	Y
Zamanımın çoğunu, gerekli gibi görünen, ancak benim için gerçekte önemsiz olan şeylere 159. harcarım.	D	Y
160. Ticari kararlarda, neyin doğru neyin yanlış olduğuna ilişkin dinsel ya da ahlaki ilkelerin çok etkili olması gerektiğini düşünmem.	D	Y
Çoğu kez başkalarının yaşantılarını daha iyi anlamak için, kendi yargılarımı bir kenara koymaya 161. çalışırım.	D	Y
162. Alışkanlıklarımın çoğu, bana değerli amaçlara ulaşmada zorluk çıkarır.	D	Y
Dünyayı daha iyi bir yer yapmak için; savaş, yoksulluk ya da haksızlıkları önlemeye çalışmak 163. gibi gerçekten de kişisel fedakarlıklar yaptım.	D	Y
164. Gelecekte olabilecek kötü şeyler hakkında hiç endişelenmem.	D	Y
165. Kendi denetimimi yitirecek kadar, hemen hiç heyecanlanmam.	D	Y

166. Düşündüğümden daha uzun sürerse, çoğu kez o işi bırakırım.	D	Y
167. Başkalarının ederim. benimle konuşmalarını beklemektense, konuşmaları kendim başlatmayı tercih ederim.	D	Y
168. Bana yanlış yapan birisini, çoğu zaman, çabucak bağışlarım.	D	Y
169. Davranışlarımı, büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler.	D	Y
170. Yanlış bir önsezi ya da hatalı bir ilk izlenim nedeniyle, çoğu kez kararlarımı değiştirmek zorunda kalırım.	D	Y
171. İşlerin yapılması için, bir başkasının ön ayak olmasını beklemeyi tercih ederim.	D	Y
172. Genellikle başkalarının görüşlerine saygı duyarım.	D	Y
173. Yaşamdaki rolümün berraklaşmasına yol açan, kendimi çok coşkulu ve mutlu hissettiğim yaşantılarım olmuştur.	D	Y
174. Kendim için bir şeyler satın almak eğlendiricidir.	D	Y
175. Kendimin duygu dışı algılar yaşantıladığıma inanırım.	D	Y
176. Beynimin düzgün çalışmadığına inanırım.	D	Y
177. Davranışlarıma yaşamım için koyduğum belli amaçlar, güçlü şekilde yol gösterir.	D	Y
178. Genellikle başkalarının başarısına ön ayak olmak aptalcadır.	D	Y
179. Çoğu kez sonsuza değin yaşamak isterim.	D	Y
180. Genellikle soğukkanlı ve başkalarından ayrı kalmaktan hoşlanırım.	D	Y
181. Hüzünlü bir film seyrederken, ağlama ihtimalim çoğu kimseden daha fazladır.	D	Y
182. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten çoğu kimseye göre daha çabuk kurtulurum.	D	Y

183. Cezalandırılmayacağımı sandığımda, çoğu kez kuralları ve düzenlemeleri ihlal ederim.	D	Y
184. Çoğu ayartıcı durumda, kendime güvenebilmem için iyi alışkanlıklar geliştirmemi sağlayacak, çok sayıda uygulama yapmam gerekir.	D	Y
185. Keşke başkaları bu kadar çok konuşmasalar.	D	Y
186. Önemsiz ya da kötüyümüş gibi görünseler bile, herkes itibar ve saygı ile muamele görmelidir.	D	Y
187. Yapılması gerekli olan işleri sürdürebilmek için, çabuk kararlar vermekten hoşlanırım.	D	Y
188. Yapmaya çalıştığım her şeyde, genellikle şansım açıktır.	D	Y
189. Çoğu kimsenin tehlikeli nitelendirebileceği şeyleri (ıslak ya da buzlu bir yolda hızlı araba kullanmak gibi), genellikle kolayca yapabileceğime dair kendime güvenirim.	D	Y
190. Başarılı olma şansı olmadıkça, bir şey üzerinde çalışmayı sürdürmede bir yarar görmüyorum.	D	Y
191. İşleri yaparken yeni yollar araştırmaktan hoşlanırım.	D	Y
192. Eğlence ya da heyecan için para harcamaktansa, biriktirmekten zevk alırım.	D	Y
193. Bireysel haklar, herhangi bir grubun gereksinimlerinden daha önemlidir.	D	Y
194. Kendimi, ilahi ve olağanüstü bir manevi güçle temas içinde hissettiğim yaşantılarım oldu.	D	Y
195. İçinde, ansızın varolan herşeyle berrak ve derinden bir aynılık duygusu edindiğim, epeyce coşkulu anlarım oldu.	D	Y
196. İyi alışkanlıklar, işleri istediğim şekilde yapmamı kolaylaştırır.	D	Y
197. Çoğu kimse benden daha çok çare bulucu görünür.	D	Y
198. Sorunlarım için, çoğu kez başkalarını ve koşulları sorumlu tutarım.	D	Y
199. Bana kötü davranmış olsalar bile, başkalarına yardım etmekten hoşnutluk duyarım.	D	Y

Çoğu kez, tüm yaşamın kendisine bağlı olduğu manevi bir gücün parçasıymışım hissine 200. kapılırim.	D	Y
201. Arkadaşlarla birlikteyken bile, çok fazla “açılmamayı” tercih ederim.	D	Y
202. Kendimi zorlamaksızın, genellikle tüm gün boyunca bir şeylerle “meşgul” kalabilirim.	D	Y
Başkaları çabuk bir karar vermemi isteseler bile, karar vermeden önce hemen her zaman tüm 203. olgular hakkında ayrıntılı düşünürüm.	D	Y
204. Bir şeyi yanlış yaptığımı anladığımda, sıkıntıdan öyle kolayca kurtulamam.	D	Y
205. Çoğu kimseden daha mükemmeliyetçiyimdir.	D	Y
206. Bir şeyin doğru mu yanlış mı olduğu, sadece bir görüş meselesidir.	D	Y
Şimdiki doğal tepkilerimin, genellikle ilkelerim ve uzun vadeli amaçlarımla tutarlı olduğunu 207. düşünürüm.	D	Y
208. Tüm yaşamın, bütünüyle açıklanamayacak bir manevi düzen ya da güce bağlı olduğuna inanırım.	D	Y
Bana kızgın oldukları söylenmiş olsa bile, yabancılarla tanıştığımda güvenli ve rahat olacağımı 209. düşünürüm.	D	Y
İnsanlar yardım, sempati ve sıcak bir anlayış bulmak için bana yaklaşmanın kolay olduğunu 210. söylerler.	D	Y
211. Yeni düşünceler ve etkinliklerden heyecan duymada, çoğu kimseye göre daha geriyimdir.	D	Y
212. Bir başkasının duygularını incitmek için söylenecek olsa bile, yalan söylemekte sıkıntı yaşarım.	D	Y
213. Hoşlanmadığım bazı insanlar var.	D	Y
214. Başka herkesten daha fazla hayran olunmak istemem.	D	Y
Sıradan bir şeye bakarken, çoğu kez olağan üstü bir şey olur ve sanki onu ilk kez görüyormuşum 215. duygusuna kapılırim.	D	Y

216. Tanıdığım çoğu kimse, başka kimin incineceğine aldırmaksızın, yalnızca kendisini düşünür.	D	Y
217. Yeni ve alışılmadık bir şey yapmak zorunda olduğumda, genellikle gergin ve endişeli hissedirim.	D	Y
218. Çoğu kez kendimi tükenmişlik sınırına dek zorlar ya da gerçekte yapabileceğimden daha fazlasını yapmaya çalışırım.	D	Y
219. Kimileri para konusunda aşırı cimri ya da eli sıkı olduğumu düşünür.	D	Y
220. Mistik yaşantı söylentileri, muhtemelen sadece birer hüsnü kuruntudan ibarettir.	D	Y
221. Sonucunda acı çekeceğimi bilsem bile, irade gücüm çok güçlü ayartmaları üstesinden gelmeyecek kadar zayıftır.	D	Y
222. Herhangi birisinin acı çektiğini görmekten nefret ederim.	D	Y
223. Yaşamımda ne yapmak istediğimi biliyorum.	D	Y
224. Yaptığım işin doğru mu yanlış mı olduğunu düşünüp taşınmak için, düzenli olarak zaman ayırırım.	D	Y
225. Çok dikkatli olmazsam, benim için işler çoğu kez ters gider.	D	Y
226. Kendimi keyifsiz hissettiğimde, yalnız kalmak yerine arkadaşlarla birlikte olduğumda, genellikle daha iyi hissedirim.	D	Y
227. Aynı şeyi yaşantılamayan birisiyle duyguları paylaşmanın, mümkün olmadığını düşünürüm.	D	Y
228. Çevremde olup bitenlerden bütünüyle haberdar olmadığım için, başkalarına çoğu kez sanki başka bir dünyadaymışım gibi gelir.	D	Y
229. Keşke başka herkesten daha iyi görünümlü olsam.	D	Y
230. Bu anket formunda çok yalan söyledim.	D	Y
231. Arkadaş canlısı oldukları söylenmiş olsa bile, genellikle yabancılarla tanışmak zorunda kalacağım sosyal ortamlardan uzak dururum.	D	Y

232. Baharda çiçeklerin açmasını, eski bir arkadaşı yeniden görmek kadar severim.	D	Y
233. Zor durumları, genellikle bir meydan okuma ya da fırsat olarak değerlendiririm.	D	Y
234. Benimle ilgili kimseler, işleri benim tarzıma göre yapmayı öğrenmek zorundadırlar.	D	Y
235. Sahtekar olmak, yalnızca yakalandığınızda sorun yaratır.	D	Y
Hafif rahatsızlık ve gerginlikten sonra bile, genellikle çoğu kimseden daha fazla güvenli ve 236. enerjik hissedirim.	D	Y
237. Herhangi bir kağıdı imzalamam istendiğinde, herşeyi okumaktan hoşlanırım.	D	Y
238. Yeni bir şeyler olmadığında, genellikle heyecan ya da coşku verici bir şey aramaya başlarım.	D	Y
239. Bazen keyifsiz olurum.	D	Y
240. Ara sıra insanların arkasından konuşurum.	D	Y

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Çağla Ulaş

Adres: Foça Mah. Barışmanço Bulvarı No.4

Günlükbaşı/ Fethiye

Tel: (0252) 6136845- 0532 0661195

E-mail: ulas-cagla@hotmail.com

Uyruk: Çifte Vatandaş

Web sitesi: www.caglaulas.com

Doğum Tarihi: 1989

Doğum Yeri: Almanya

Medeni Durum: Evli

Eğitim durumu:

2013-2016 Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Yüksek Lisans, Klinik Psikoloji

2014 Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Yüksek Lisans, Uygulamalı Psikoloji

2012 İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisans, Psikoloji

2007 Üsküdar Ahmet Keleşoğlu Anadolu Lisesi, İstanbul

2006 Mathildenschule, Offenbach / Almanya

Yabancı Diller:

Almanca Anadil

İngilizce Akıcı (Toefl)

İş deneyimi:

07/2015 - 7/2016 Mavi Martı Psikoloji / Psikolog

09/2015 – 04/2016 Mavi Dalga Anaokulu / Psikolog

10/2013 - 05/2015 Bilfen Şirketler Grubu, İstanbul
Dış Ticaret Müdür Yardımcısı/ Almanya sorumlusu

2013 Özel Kartanesi Rehabilitasyon Merkezi, İstanbul
Psikolog

2012	Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, İstanbul Yardımcı Psikolog (Stajyer)
06/2011-09/2011	Psikolog Gül Karadut Psikolog (Stajyer) Almanya
07/2008-09/2008	Kindergarten (Kleine Aepfel, Anaokulu, Stajyer) Almanya

Bilgisayar Bilgisi:

Windows 7 & 8

SPSS

Microsoft Office; Word, Excel, Powerpoint, Access, Outlook, Open Office

İAS